

Univerzita Jana Amose Komenského Praha s.r.o

Bakalářské prezenční studium
2011 - 2012

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lukáš Modr

HISTORIE A VÝVOJ CESTOVNÍHO RUCHU V LIBERCI
A OKOLÍ

Praha 2012

Vedoucí bakalářské práce:

JUDr. PhDr. René Petráš, PhD.

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor Full-Time Studies

2011 - 2012

BACHELOR THESIS

Lukáš Modr

The history and development of tourism in Liberec
and surroundings

Prague 2012

The bachelor thesis work supervisor:

JUDr. PhDr. René Petráš, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze 25. března 2012

Lukáš Modr

.....

Poděkování:

Děkuji vedoucímu práce JUDr. PhDr. René Petrášovi, PhD. za poskytnuté konzultace a materiály, z nichž jsem čerpal při napsání této práce.

Anotace:

Tato bakalářská práce je zaměřena na cestovní ruch v Liberci a jeho okolí od dob dřívějších až po dobu dnešní. Začátek práce je věnován vývoji samotného cestovního ruchu od jeho počátků až po podobu, jak jej známe dnes. Dále je práce zaměřena na přehled dějin města Liberec. Důležitou roli zde hrají také památná místa, společenské a sportovní akce, které každoročně přilákají nespočet turistů. V závěru práce je zpracován tematický dotazník, na který odpovídalo několik respondentů z hlavního města Prahy.

Klíčové pojmy:

cestovní ruch

cestovní ruch v regionu

historie a vývoj

Liberecký kraj

turistika a sport

pamětihodnosti

Annotation:

This thesis is focused on tourism in Liberec and its surroundings since the past up today. Beginning of thesis is devoted to the development of tourism itself from its origins to the forms we know it today. Further work is focused on an overview of the history of Liberec. An important role it also played memorable places, social and sporting events that attract numerous tourists every year. The conclusion is drawn thematic questionnaire, which corresponds to several respondents of the capital city Prague.

Key words:

tourism

tourismus in the region

history and development

Liberec region

tourism and sport

sightseeing

OBSAH

1. Úvod a cíle práce.....	5
2. Vývoj cestovního ruchu.....	6
2.1 Druhy a formy cestovního ruchu.....	6
2.2 Historie a vývoj cestovního ruchu ve světě.....	10
2.3 Vývoj novodobého cestovního ruchu na našem území.....	11
3. Představení Libereckého kraje.....	15
4. Vývoj města Liberce.....	18
5. Národní kulturní památka Libereckého kraje.....	24
6. Společenský život a kultura v Libereckém kraji.....	31
7. Sportovní možnosti v regionu.....	37
7.1 Významné sportovní kluby na Liberecku.....	37
7.2 Sportovní vyžití pro veřejnost.....	40
7.3 Významné sportovní akce v Libereckém kraji.....	45
8. Slavní rodáci Liberce a jeho okolí.....	49
9. Zajímavá místa v Libereckém kraji.....	51
10. Lázeňství na Liberecku.....	54
11. Návštěvnost turisticky nejatraktivnějších cílů za rok 2010 v ČR.....	57
11.1 Top 5 nejnavštěvovanějších turistických cílů v Lib. kraji.....	57
11.2 Top 5 nejnavštěvovanějších přírodních památek v ČR.....	60
11.3 Top 5 zábavních cílů v ČR.....	61
12. Zahraniční hosté ubytovaní v hromadných ubytovacích zařízeních v Libereckém kraji podle zemí.....	63
13. Organizace cestovního ruchu.....	65
13.1 Výhody a nevýhody cestovního ruchu pro region.....	65
13.2 Financování činností organizace.....	66
14. Dotazníkový průzkum.....	68
14.1 Analýza dotazníkového výzkumu.....	68
15. Diskuze.....	73
Závěr.....	74
Seznam použité literatury a pramenů.....	75

1 ÚVOD A CÍLE PRÁCE

V této bakalářské práci, na téma Historie a vývoj cestovního ruchu se zaměřením na Liberecký kraj, se pokusím přiblížit dle mého názoru, jedno z nejkrásnějších měst v České republice - Liberec. Toto krásné severočeské město s nevšední historií a nádherným okolím, které jsem v dětství často navštěvoval, mě přivedlo na myšlenku zaměřit se na zdejší cestovní ruch, který je spojen například se sportovními aktivitami, tradicí místní bižuterie, krásnými pamětihodnostmi a dalšími zajímavostmi.

Cílem práce je představit si Liberecko z více úhlů pohledů, zachytit jeho dlouhodobý vývoj a popsat cestovního ruchu na Liberecku. V práci jsou zachyceny prvky obvyklé, jako je rozvoj cestovního ruchu, tak místní specifické jako je vliv sportu, především turistiky. Podrobnější zaměření bude směřovat samozřejmě na město Liberec, které patří mezi klenoty České republiky. V Liberci a okolí je velká koncentrace krásných a pro turisty velmi atraktivních míst, o kterých se v této práci rovněž zmíním. To vše za pomoci odborné literatury a využití místních materiálů, typicky turistických průvodců a rozhovorů. Svou prací bych rád přiblížil historický i současný význam města Karlovy Vary.

Doufám, že čtenářům, kteří se zajímají o cestovní ruch právě v Libereckém regionu, poskytne práce nové poznatky a bude pro všechny turisty a nadšence zajímavým přínosem.

2 Vývoj cestovního ruchu

Ještě než začneme zkoumat vývoj cestovního ruchu a popisovat jeho nejrůznější podoby, představíme si, co se vlastně pod tímto pojmem skrývá. Dnes je tento pojem obecně chápán jako běžná součást životního stylu, způsob poznávání i vzdělávání, i jako prostředek sbližování mezi národy. Prapůvodním základem cestovního ruchu se ale stala přirozená touha člověka po změně, po poznání jiných národů, jejich kultur, tradic, zvyčích a především touha vidět vše na vlastní oči. Cestovní ruch je významný společensko-ekonomický fenomén jak z pohledu jednotlivce, tak i společnosti. Každoročně představuje největší pohyb lidské populace za rekreací, poznáváním a naplněním vlastních snů z příjemné dovolené. Je součástí spotřeby a způsobu života obyvatel zejména ekonomicky vyspělých zemí. Ve světovém měřítku patří vedle obchodu s ropou a automobilovým průmyslem ke třem největším exportním odvětvím. „*Světová organizace cestovního ruchu (UNWTO) tento fenomén definuje jako činnost osob cestujících do míst a pobývajících v místech mimo své obvyklé prostředí po dobu kratší než jeden rok, za účelem trávení volného času, obchodu a za jinými účely nevztahujícími se k činnosti, za kterou jsou z navštíveného místo odměňováni.*“¹

2.1 Druhy a formy cestovního ruchu

Před více než před sto lety bychom zřejmě o nějakém členění cestovního ruchu hovořit nemohli, díky jeho vývoji do nejrůznějších podob však dnes hovoříme o několika formách a druzích, které jsou svým zaměřením specifické. Specifikovat totiž cestovní ruch jen ve všeobecné rovině není možné, protože se objevuje v každodenní praxi v různých druzích a formách, které se dále vyvíjejí a různí v závislosti na poptávce účastníků cestovního ruchu a technologických možnostech nabídky. O druhy cestovního ruchu se jedná tehdy, když za základ posuzování cestovního ruchu určíme motivaci jejich účastníků, tj. účel, pro který

¹ *Czechtourism*. [online]. 2005 [cit. 2012-02-24]. Dostupné z WWW:

<<http://www.czechtourism.cz/didakticke-podklady/1-charakteristika-a-vyznam-cestovniho-ruchu-v-cesku/>>

cestují a pobývají přechodně na místě jiném, než je jeho bydliště. O formách cestovního ruchu hovoříme tehdy, když jako základ posuzování cestovního ruchu určíme různé příčiny, které ho ovlivňují a důsledky, které přináší. My si nyní popíšeme 10 druhů cestovního ruchu, které jsou dnes všeobecně uznávány.

Rekreační cestovní ruch: Jako první si představíme rekreační cestovní ruch. Jedná se o jeden z nejrozšířenějších druhů cestovního ruchu, pod kterým si můžeme představit rodinné dovolené u moře, víkendové pobyty na chalupách, nebo jiné pohybové a sportovní činnosti, např. procházky, nebo táboření. Pro tento druh cestování je charakteristický pasivní, ale i aktivní odpočinek ve vhodném přírodním prostředí s cílem obnovy fyzických a psychických sil. Vstupuje do popředí zvláště v dnešní době zhoršujícího se životního prostředí.

Sportovní cestovní ruch: Pro něj je charakteristický pohyb ve vhodném přírodním prostředí, avšak s aktivním sportováním, které obvykle předpokládá určitou fyzickou kondici. Může se jednat třeba o běžnou horskou turistiku, kempování, ale i cykloturistiku. A právě tyto prvky cestovního ruchu splňuje Liberecký kraj více než který jiný u nás. Ke kempování vybízí okolí Máchova jezera, pro cykloturistiku, nebo pro pěší turistiku zase najde turista ideální prostředí třeba v Jizerských horách, nebo bývalém vojenském újezdu Ralsko. S ohledem na roční období jsou oblíbené mnohé sportovní aktivity, v létě hry, tenis, cyklistika, v zimě lyžování, běžkování, bruslení. Pohybové a sportovní aktivity mimo zvyšování fyzické zdatnosti působí i na houževnatost, odvahu a kolektivnost.

Dobrodružný cestovní ruch: Svou charakteristikou nejvíce připomíná prapůvodní cestovní ruch. Částečně zasahuje do oblasti sportovního cestovního ruchu jako výsledek touhy po neznámém, po objevování s cílem prožít dobrodružství s kontrolovanou mírou rizika. Dovolená prožitá tímto způsobem působí jako protiváha ke každodennímu životu jedince, kdy má vše v životě racionálně uspořádané, organizované a ve kterém na dobrodružství zkrátka není takřka žádné místo. Pro příklad můžeme uvést aktivity z řad adrenalinových sportů,

např. bungee dumping, nebo rafting, ale patří sem i cestování do vysokohorských oblastí, nebo poznávání odlehlých končin světa mimo civilizaci.

Myslivecký a rybářský cestovní ruch: Pro svou specifičnost hovoříme o zvláštním druhu cestovního ruchu, jinak však charakterově připomíná sportovní a částečně rekreační cestovní ruch. Jeho účastníci mají jednoznačně vytyčený cíl lovu zvěře a ptáků, chytání ryb na udici nebo potápění v řekách, jezerech, přehradách, rybnících a mořích. Účastníci mysliveckého a rybářského cestovního ruchu musí respektovat a akceptovat platnou legislativu týkající se ochrany přírody a země, upravující podmínky myslivosti a rybářství. Lov zvěře nebo ptáků, stejně tak chytání ryb podléhá kontrole, evidenci a poplatkům.

Náboženský, resp. poutní cestovní ruch: Náboženský cestovní ruchu je spojený s tradicemi světových náboženství. Mezi širokou veřejností je jistě znám v podobě výprav věřících (poutě – pozn. autora) na poutní místa. Takovým poutním místem bývá obvykle město, obec, osada nebo i krajinný prvek, na němž se dle pověsti stalo něco neobvyklého. Ze světoznámých míst můžeme zmínit Assisi, Fatimu, Jeruzalém, Lurdy, Mekku, Vatikán, různé svaté hory, případně svaté řeky atd. Námi zkoumaný Liberecký kraj nabízí poutníkům Jablonné v Podještědí, nebo baziliku Navštívení Panny Marie. Náboženský cestovní ruch se od kulturního cestovního ruchu odlišuje náboženskými motivy, jako jsou modlitby, či jiné rituály a odmítáním označování jeho účastníků jako turistů.

Lázeňský cestovní ruch: Představuje zdravotní a preventivní léčebné činnosti provozované pod odborným zdravotnickým dohledem, ve volném čase. K jeho rozvoji je nezbytná existence přírodních léčivých zdrojů (přírodní léčivé vody, plyny, bahno, slatiny), které ovlivňují zaměření lázeňské léčby. Lázeňská léčba závislá na využívání přírodních léčivých zdrojů se kombinuje s medikamentózní léčbou, dietním stravováním, rehabilitací a v neposlední řadě přiměřeným pohybem. Lázeňská léčba napomáhá při prevenci chorob a zlepšení celkového zdravotního stavu jedince. V lázeňských městech je obvykle čirý společenský a kulturní život, který současně s odbornou zdravotní péčí pozitivně ovlivňuje

výsledky léčby. V našem kraji vzpomeňme na Lázně Kunderatice, nebo Lázně Libverda.

Zdravotní cestovní ruch: Tento druh cestovního ruchu vznikl jako odezva na poptávku veřejnosti po snaze preventivně, pozitivně ovlivňovat své zdraví před negativními důsledky současného životního tempa. Požadavky na rozvoj tohoto druhu c. r. sílí díky nastolenému trendu o vizi „moderního a krásného“ člověka, který se stará a pečuje o svou pohodu, péči o tělo a krásný vzhled. Vliv má i rostoucí vrstva vysoce postavených pracovníků, kteří požadují krátkodobé, ale o to intenzivnější zotavení. Těmto požadavkům vyhovují nejen lázně, ale i hotely v rekreačních střediscích. Hlavní náplní takovýchto pobytů bývají různé sportovně-rekreační, rekondiční, relaxační a další aktivity a programy.

Kongresový cestovní ruch: Samotný název napovídá, že je nejčastěji organizován na úrovni kongresů, konferencí, symposií, seminářů, výstav a veletrhů. Jedná se o druh cestovního ruchu, který obsahuje soubor činností spojených s cestováním a pobytem v kongresovém místě, zaměřený na výměnu vědeckých a odborných poznatků a zkušeností. Zároveň sem spadají i služební cesty a můžeme zde uvažovat i stimulační cestovní ruch. Setkání účastníků kongresového cestovního ruchu se nazýváme jako kongresové akce, služby, které se účastníkům poskytují, jako kongresové služby. Nedílnou součástí kongresových setkání jsou doprovodné, před kongresové a po kongresové programy, spojené s účelným využitím volného času v kongresovém místě. Na rozdíl od ostatních druhů cestovního ruchu se tento liší především tím, že se obvykle koncentruje do větších měst a kongresové akce jsou uskutečňovány zejména v mimo sezonním období, přičemž je zároveň spojen s nadprůměrnými příjmy většiny jeho účastníků. Kongresový cestovní ruch proto se proto řadí k nejefektivnějším vůbec.

Obchodní cestovní ruch: Takto je nazýván souhrn aktivit cestujících spojených s povoláním uskutečňujícím se mimo trvalého bydliště. Patří sem například služební cesty s cílem navazování nových obchodních kontaktů v průběhu i mimo

kongresové akce, školení pracovníků podniků apod. Právě tito představují největší podíl zúčastněných na kongresovém obchodním ruchu.

Stimulační cestovní ruch: Tento pojem označuje cestování s cílem stimulovat zaměstnance k vyšší motivaci pracovního výkonu. Smyslem těchto cest je vzbudit jejich zájem o prosperitu podniku a zvýšení ekonomických výsledků. Stimulační cestovní ruch dobře slouží při posílení sociálních vazeb mezi zaměstnanci firmy, kultivuje pracovní vztahy a je dobrým nástrojem k vychovávání zaměstnance. Účast na stimulačním cestovním ruchu je obvykle dávana za odměnu, nebo ve formě prémie. Dnes již není ničím neobvyklým, že se stimulační pobyty nevztahují jen na zaměstnance, ale jsou na ně zváni i partneři, nebo zákazníci podniku. Stimulační cestovní ruch je podmíněn perfektní organizací a pestrou obsahovou náplní programu, jenž bývá specificky zaměřen.²

2. 2 Historie a vývoj cestovního ruchu ve světě

Ačkoli jsou počátky cestovního ruchu řazeny do počátku 14. století, lidé cestovali z místa na místo již od nepaměti. Tehdy ale lidé cestovali především z vojenských a obchodních důvodů, nikoli za rekreací a zábavou, jak je tomu dnes. I takový druh cestování sice existoval, ale patřil mezi výhradní výsady bohatých a šlechtických osob. Ve středověku se začali objevovat cestovatelé, jejichž primární snahou byla kolonizace a objevování nových zemí. Tito cestovatelé se postupem času dostávali po celém světě, například do Indie, Ameriky, nebo Číny.

Moderní cestovní ruch se začal projevovat až po zrušení nevolnictví a byl výrazně urychlen začínající průmyslovou revolucí, která si vynutila přesuny nových, kvalifikovaných pracovních sil. Mezi průkopníky a jakéhosi otce moderního cestovního ruchu můžeme označit Thomase Cooka, jenž pořádal pravidelné nedělní výlety vlakem z města do přírody. Zhruba v této době, tedy v polovině 19. století vychází také první tištěný průvodce – bedekr, který měl za cíl zpřístupnit a ulehčit cestování i středním vrstvám obyvatelstva. Autorem

² HESKOVÁ, Marie. *Cestovní ruch pro vyšší odborné a vysoké školy*. Praha: Fortuna, 2006. s.22-26, ISBN 80-7168-948-3.

prvního cestopisného průvodce byl Němec Karl Baedeker a jeho příručky obsahovaly mapy, plány tras, údaje o památkách a mnoho dalšího.

Od poloviny 19. století začíná objevovat rozvoj lázeňství, horská turistika a poznávací cesty. Příznivý vliv na rozvoj cestování má železnice a rychlý rozvoj dopravy silniční a později letecké. Tento prudký nárůst cestování byl však přerušen 1. světovou válkou a jejími důsledky.

Po 1. světové válce přichází pokles v oblasti cestování jak z důvodu ekonomické krize, tak i z důvodu celní, pasové a vízové ochrany některých států. Po této recesi však opět vzrůstá potřeba cestování, neboť se do cestovního ruchu zapojují i subjekty doposud stojící spíše na okraji. Zmíníme široké masy pracujících a nově nabízené destinace. Tento rozvoj s sebou přináší i nároky na vzdělání a kvalifikaci pracovníků v oblasti cestovního ruchu, proto pro ně nyní vznikají specializované školy, které jim poskytují odbornou vzdělanost. Zároveň si některé státy uvědomují, jaký ekonomický přínos cestovní ruch má a proto se jej rychle snaží všemožně podporovat. K nárůstu cestování rovněž nemalou měrou napomáhá bouřlivě se rozvíjející motorismus spojený s autoturismem, což nahrává individuálnímu cestovnímu ruchu a odpadá potřeba se kvůli každému výletu hromadně seskupovat. Koncem 30. let ale dochází k opětovnému úpadku v cestování, vlivem druhé světové války.³

2.3 Vývoj novodobého cestovního ruchu na našem území

Stejně jako je tomu v ostatních zemích, i v České republice představuje v dnešní době cestovní ruch jeden z významných atributů moderní společnosti. Cestovní ruch je nezanedbatelným politickým, sociálním a také hospodářským činitelem, ale tak tomu nebylo vždy. Někdy zaznívají názory, že se moderní cestovní ruch začal rozvíjet až někdy ve druhé polovině 20. století. Někdo je dokonce přesvědčen, že v zemích východní a střední Evropy spatřil moderní cestovní ruch světlo světa až po roce 1989. Že je toto přesvědčení mylné, si ukážeme v následující kapitole.

³ HESKOVÁ, Marie. *Cestovní ruch pro vyšší odborné a vysoké školy*. Praha: Fortuna, 2006. s.22-26, ISBN 80-7168-948-3.

Tuzemský cestovní ruch v novodobé podobě získával na své síle a významu již v období mezi 1. a 2. světovou válkou. Mohlo za to především nadšení z osvobození od Rakouska, v kombinaci s nedostatkem zábavy z válečných let. Tato směs vyvolala takřka celospolečenský zájem poznávat „novou“ a hlavně konečně svou vlast. Češi začínali poznávat pohraniční oblasti, které byly před vznikem státu doménou německých turistů. Právě v tomto období začali čeští turističtí nadšenci v oblasti Jizerských hor budovat rozhledny a chaty. Díky tomu v daleko více poznávali lidé krásy pohraničních horských masivů. Nově bylo Čechy objevováno i Slovensko a Podkarpatská Rus. Nejvíce účastníků domácího cestovního ruchu se pochopitelně rekrutovalo z velkých měst a průmyslových aglomerací. Vzhledem k řídké síti komunikací a nízké rozvinutosti motorismu, byla ještě stále v rámci víkendových cest limitujícím faktorem vzdálenost od místa bydliště. Pro trávení dovolené v letních měsících byly mezi veřejností oblíbené tzv. letní byty. Pod tímto pojmem si lze představit pobyt na venkově, kdy si rodina pronajala nějaké venkovského stavení a strávila tam léto. Ti šťastnější takto trávili svůj čas u příbuzných. Matka s dětmi zůstávala celé prázdniny, otec byl s rodinou jen v době své dovolené, případně dojížděl alespoň na víkendy. Šlo především o to, aby lidé trávili dovolenou mimo ruch města v čisté přírodě, což bylo tehdy chápáno jako zdravý způsob života. Až později se mezi lidmi rozmohla módní vlna tzv. „víkendových domků“, které si ti movitější pořizovali v přírodě, zároveň však s dobrou dostupností k místu bydliště.⁴

Až do 20. Let minulého století nepředstavoval domácí cestovní ruch významněji sledovanou kategorii. Z pohledu státních příjmů nesehrával výraznou úlohu. Proto ani nebyla snaha nastavit pro podporu tuzemského cestovního ruchu zvláštní politiku. To se změnilo ve chvíli, kdy začal vzrůstat počet lidí, směřující za dovolenou do zahraničí. Vzestup domácího cestovního ruchu je připomínán v letech 1927 – 1928, kdy došlo k úbytku cest do zahraničí. Nyní lidé vyhledávali letní pobyty v horách, neb jiných tuzemských letovisek. Na počátku třicátých let byla představena akce s názvy „Nejezděte do ciziny. Poznejte svou vlast“, která měla za úkol podpořit domácí cestovní ruch na úkor zahraničního. Tato akce se skutečně podařila a slavila úspěch. Třeba na Slovensko, které tehdy s námi ještě

⁴ ŠTEMBERK, Jan. *Fenomén cestovního ruchu*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 2009. s.220 ISBN 978-80-7415-021-0.

tvořilo společný stát, jezdily i známé osobnosti, které tím Slovensko u veřejnosti propagovaly a nepřímo ji tak ukazovaly cestu do dosud nepříliš probádaných míst. Zároveň se ale ukázala překážka rozvoje cestovního ruchu ve východních částech republiky. Ukázalo se, že nabídka hostinských a ubytovacích služeb není na vysoké úrovni, další překážkou byly nekvalitní až leckdy žádné cesty.

Stejně jako je tomu dnes, tak i dříve lákaly návštěvníky kulturní památky. Liberecký kraj je na ně obzvlášť bohatý, o čemž se přesvědčíme v dalších kapitolách. Většina hradů, zahrad a zámků byla zpřístupněna veřejnosti, což veřejnost hojně kvitovala. Byli však i takové organizované turistické spolky, jež se návštěvám hradů a zámků vyhýbaly a své výlety pořádaly zásadně jen do přírody, přičemž tvrdily, že návštěvy a obdivování kulturních památek jsou přežitkem.

Právě turistika byla jakýmsi pilířem tuzemského cestovního ruchu a představovala jednu z odpovědí na vzrůstající zájem po aktivním trávení volného času a poznávání nových koutů naší republiky. V období první republiky měla několik forem a podob. Z hlediska forem se kromě klasické pěší začala prosazovat i mototuristika, dále stoupal počet vodáků a lyžařů, přibývalo i nadšenců vyrážejících do hor na skály. Co se týče podob, podnikaly se jednodenní výlety do okolí měst stejně jako několikadenní horské túry. Turistika tedy už nebyla chápána jako jednoduchá činnost, nýbrž jako činnost rozmanitá v mnoha podobách a Klub československých turistů rozlišoval její tři základní druhy.

Cestovní, někdy se také můžeme setkat s označením prázdninová turistika, je založena na pěším (či s využitím veřejné dopravy) poznávání přírodních a kulturněhistorických krás.

Rekreační turistika byla jednou z nových podob turistiky. Jejím typickým rysem bylo překonávání kratších vzdáleností v přírodě, zato podporovala více aktivního sportování v přírodě. Projevovala se ve formě skautingu a trampingu a byla lákavá především pro mladé.

Vedle pěší turistiky byly novým objevem **turistické sporty**, které si rychle získaly mnoho příznivců. Můžeme uvést cykloturistiku, vodáctví, či lyžování.

Vedle „ryzí“ pěší turistiky se začaly stále více prosazovat turistické sporty, které poskytovaly nové možnosti v uspokojení rozdílných zájmů turistů a zároveň také umožňovaly poznávání dalších krás přírody tím, že využívaly jinou než obvyklou cestu (voda), že urychlily pohyb v přírodě (cyklistika) nebo umožnily pobyt v zimní přírodě (lyžování), tak otevřely prostor pro příští rozvoj turistiky u nás. Nejednalo se o klasické sportování, neboť zde nebyl kladen důraz na vrcholový výkon ani správně naučenou techniku provedení, ale hlavním motivem zůstával samotný pobyt v přírodě spojený s pohybem, rekreace, poznávání lidí a přírodních aktivit. Že se turistika stala důležitým činitelem domácího cestovního ruchu, dokládá růst členské základny turistických spolků a jejich členů ve 20. letech, což vyústilo v jejich rostoucí aktivity např. výstavby chat nebo zdokonalování turistického značení. Ani hospodářská krize v polovině 30. let nezpůsobila výrazný pokles člen a aktivit turistických spolků. Jejich činnost napomáhala k posilování domácího cestovního ruchu a omezování výjezdů do zahraničí. Svými výlety a osvětou zvyšovaly zájem široké veřejnosti o atraktivitu, které Československo nabízelo. Turistické organizace se v důsledku celospolečenské demokratizace stávaly stále otevřenějšími a začínaly se více orientovat na mládež a snažily se uspokojovat její potřeby. Rozvoj turistiky ale začínal ukazovat i svoji negativní tvář, která se projevovala v přesycení některých lokalit a neúměrné zátěži přírody. Proto se pomalu začínalo uvažovat o ochranných krocích a omezeních.⁵

⁵ ŠTEMBERK, Jan. *Fenomén cestovního ruchu*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 2009. s.228 ISBN 978-80-7415-021-0.

3 Představení Libereckého kraje

Co se rozlohy týče, je Liberecký kraj po Praze druhým nejmenším krajem v České republice. Jeho rozloha činí 3163km². Už název samotného kraje napovídá, že krajským městem je město Liberec. Počtem obyvatel se kraj řadí rovněž předposlední pozici pomyslného žebříčku. Méně lidí se k trvalému pobytu hlásí pouze v kraji Karlovarském.

Liberecký kraj je tvořen čtyřmi okresy, těmi jsou Semily, Česká Lípa, Jablonec nad Nisou a okres Liberec.

Nejvyšším bodem kraje není Ještěd, jak by se mohlo na první pohled zdát, ale je jím vrchol hory Kotel, který se nachází v Krkonoších, nedaleko od Harrachova. Vypíná se do výšky 1345 metrů nad mořem. Naopak nejnižším bodem je hladina řeky Smědá (208 m n.m.) v místě, kde řeka opouští Českou republiku.

V zemědělském odvětví zaujímá nejdůležitější pozici chov skotu. Pro pěstování jsou nejlepší podmínky v nižších částech kraje, hlavními plodinami jsou obiloviny a píce. Po ekonomické stránce však zemědělství nezaujímá přední postavení v kraji. Mnohem důležitější součástí příjmů Libereckého kraje je a průmysl především cestovní ruch. Z průmyslu je zde zastoupen převážně vyhlášený průmysl skla a bižuterie, dále výroba a zpracování plastů, strojírenství a odvětví zpracovatelského průmyslu s úzkou vazbou na výrobu automobilů. Světově proslulá je značka LIAZ, která v sobě coby zkratka skrývá liberecké, automobilové, závody. Ačkoli její sláva není už taková, jako v letech minulých, můžeme její vozy vidět na startu slavného závodu Paříž – Dakar i dnes.

Území Libereckého kraje je ale především známou oblastí z hlediska cestovního ruchu. Výjimečná krajina, přírodní útvary a pozoruhodnosti, kulturně historické památky regionu se stávají cílem tuzemských i zahraničních návštěvníků. V kraji je několik specifických území, jako třeba západní část Krkonoš, Turnovsko, Jizerské hory, Český Ráj, Doksy a jeho okolí, Lužické hory, nebo Podkrkonoší, které mají silně rozvinuté aktivity spojené s cestovním ruchem.

K historicky cenným objektům s vysokou návštěvností patří hrady a zámky, z nichž můžeme uvést například hrad Bezděz, Zákupský zámek, Lemberk,

Frýdlant, či Sychrov. Zároveň je zde celá řada církevních objektů. Krajinu zpestřují mnohé vodní plochy, z nichž nejznámější a turisticky nejnavštěvovanější je Máchovo jezero. Pro návštěvníky kraje se nabízí kapacita více než 42 tisíc lůžek v různých kategoriích hromadných ubytovacích zařízení. Kromě toho je na území kraje vysoká koncentrace objektů individuální rekreace (chat a chalup), a to zejména v okresech Česká Lípa a Semily. Rozvoji cestovního ruchu v Libereckém kraji napomáhají četné silniční a železniční hraniční přechody i množství přechodů pro pěší v rámci malého pohraničního styku.⁶

⁶ Businessinfo, <http://www.businessinfo.cz> [online].2011 [cit.2012-01-17] Liberecký kraj. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/liberecky-kraj/charakteristika-libereckeho-kraje/1000928/41499/>>

Tabulka číslo 1. Geografické údaje ČR.

Základní geografické údaje krajů k 1. 1. 2010							
Česká republika / Kraje	Rozloha v km ²	Počet obyvatel	Krajské město	Počet obyvatel krajského města	Hustota osídlení (obyv./km ²)	Počet obcí	z toho: se statutem města
Česká republika	78 865,8	10 506 813	-	-	133	6249	594
Hlavní město Praha	496,0	1 249 026	-	1 249 026	2 518	1	1
Středočeský kraj	11 014,9	1 247 533	-	-	113	1 145	82
Jihočeský kraj	10 056,7	637 643	Č. Budějovice	94 865	63	623	54
Plzeňský kraj	7 560,9	571 863	Plzeň	169 935	76	501	55
Karlovarský kraj	3 314,4	307 636	Karlovy Vary	51 320	93	132	37
Ústecký kraj	5 334,6	836 198	Ústí n/Labem	95 477	157	354	58
Liberecký kraj	3 163	439 027	Liberec	100 914	139	215	39
Královéhradecký kraj	4 758,6	554 402	Hradec Králové	94 497	117	448	48
Pardubický kraj	4 518,6	516 329	Pardubice	90 077	114	451	36
Kraj Vysočina	6 795,7	514 992	Jihlava	51 222	76	704	34
Jihomoravský kraj	7 195,6	1 151 708	Brno	371 399	160	673	49
Olomoucký kraj	5 266,8	642 041	Olomouc	100 362	122	398	30
Zlínský kraj	3 963,6	591 042	Zlín	75 714	149	305	30
Moravskoslezský kraj	5 426,4	1 247 373	Ostrava	306 006	230	299	41

Zdroj: <<http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/ustecky-kraj/kraj/>>

4 Vývoj města Liberec

Přestože se to dnes už může zdát těžko představitelné, zhruba do 19. století byl Liberec, jenž leží liberecké kotlině mezi Ještědským hřbetem a Jizerskými horami, jenom bezvýznamnou dírou na hranici lesů. Kdy sem vůbec poprvé dorazili lidé, se dnes přesně neví, usuzuje se však, že to mohlo být někdy na konci 13. století nebo i dříve, kdy při brodu přes Harcovský potok vznikla malá osada, která poskytla nutné občerstvení kupcům na zemské stezce vedoucí tudy z Čech do německé Lužice. Liberec tedy vznikl jako otevřená tržní obec na obchodní trase.

Nejstarší dochovaná písemná zmínka o vsi Liberci je z roku 1352. Ta nás informuje o kostele a placení desátku. Zajímavé je i to, že v té době byl Liberec podle placené sumy daleko menší a méně důležitý než třeba Hrádek nebo opevněný Frýdlant.

Prvními významnými majiteli byli Biberštejnové, jejichž panství byla značně devastována husitskými válkami. Další libereckou vrchností byli Redernové, kteří zde vystavěli zámek s nádhernou kaplí, dům pro nemocné a mnohá další zařízení a vůbec položili základy pozdější prosperity Liberce, který byl za jejich panování povýšen roku 1577 na město a císař Rudolf II. mu udělil městský znak. Po bitvě na Bílé Hoře však Redernové opouštějí Frýdlant i Liberec a nahrazuje je Albrecht z Valdštejna. Ten město záhy změnil na velkou továrnu na sukno, do kterého pak oblékal své vojáky. Kromě toho založil i Nové Město v oblasti dnešního Sokolovského náměstí. Bylo zastavěno jednotlivými hrázděnými domky s podloubím a štítem do náměstí. Tyto stavby postupně z města mizely, poslední kupodivu ke konci 19. století. Ukázkou, jak takové domy vypadaly, jsou dnes již jen tři poslední v celém Liberci.

Po Valdštejnovi převzali Liberec a vůbec celé okolní panství Gallasové a městu, které za Albrechtovy vlády vzkvétalo, nastaly kruté časy. Byly to časy válečných nájezdů, střídání vojsk císařských i Švédů. Teprve po skončení třicetileté války se situace částečně uklidnila, avšak snaha Gallasů co nejdříve dát panství do pořádku a s ní spojený neskutečný útlak obyvatelstva – jak měšťanů, tak lidí ve vesnicích – vyvolávaly vlny protestů, odporu a nenávisti vůči

panovníkovi. Legendární postavou té doby byl krutý panský vrchní Christian Platz z Ehrenthalu, který nechával násilně osidlovat nové vesnice. Legenda, která na Liberecku dodnes koluje o Platzovi povídá, že za mlžných nocí musí tento tyran za trest nocí rozřezávat pilou křemencové balvany na svazích Ještědu.

Zásadní proměny zaznamenal Liberec v druhé polovině 18. století, kdy bylo centrum města zastavěno typickými zděnými domy v klasicistních formách. Z malé bezvýznamné vesnice a později městečka se nenápadně stává respektované město. Do 18. století spadá také počátek rozvoje libereckého textilního průmyslu. Začínají se zvětšovat první manufaktury, později se mění na továrničky a továrny. V této době vznikla řada reprezentativních budov, které městu dodávaly náležitou majestátnost. Právě v této době býval Liberec druhým největším městem v Čechách hned po Praze. Byly zde 3 konzuláty, 50 textilních továren, 60 továren zaměřených na kovoprůmysl, mimo jiné i na výrobu automobilů RAF.⁷

Díky rozvoji textilní výroby a velkým ziskům z ní plynoucích se postupně začalo prudce rozvíjet i celé město. Bohatí mistři, kupci a obchodníci si staví nákladné domy (Scholzův dům u dnešního Domu kultury, Bergerův dům na Benešově náměstí atd.), pozadu nezůstává ani i šlechta (vznik Christianova a Filipova města, přístavba zámku).

Ve druhé polovině 19. století se dařilo libereckým podnikatelům i přes některé překážky rozvinout jejich aktivity. Především při vodních tocích, které využívaly jako hnací sílu, se budovaly velké textilky, staré provozy se přestavovaly a zvětšovaly, vyrůstaly první velké vily. Město, které má za sebou obrovské sumy peněz, se najednou cítí důležitějším a důležitějším, staví se první moderní školy, veřejné budovy, do Liberce je zavedena železnice, pošta, telegraf a další vymoženosti, které do moderního města bezesporu patří. Představitelé města si najednou stále více a více stěžují na stav a nedůstojnost staré renesanční

⁷ *Infolbc.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-1.25]. Dostupné z WWW: <http://www.infolbc.cz/cz/liberec/historie1.html>

radnice. Na konci 19. století se dočkají a je vybudována budova nová, dodnes obdivovaná.

Tato novorenesanční radnice byla postavena v letech 1888 -1893 dle návrhu uznávaného vídeňského architekta Franze Neumanna, proto se svým vzhledem tak nápadně podobá radnici z Rakouské metropole. Dnešní budova stojí na Benešově náměstí hned vedle místa, kde stála její předchůdkyně z roku 1602. Nejvyšší věž radnice dosahuje do výšky 56 metrů a je zakončena plastikou rytíře. Tím jakoby dokresluje dominantu jedné z nejkrásnějších budov Liberce. Návštěvníka jistě upoutá i kamenný reliéf nad vstupním portálem, znázorňující založení staré i nové radnice a balustrádový balkón. Liberecká radnice má bohatě zdobený interiér, krásné fasády a je důkazem vynikající řemeslné práce jejích stavitelů. Nejkrásnějším prostorem v celé radnici je obřadní síň, která je obložená dřevem a dodnes plní svůj původní záměr. Vedle hlavního vchodu se na zdi nachází bronzový památník ve tvaru tankového pásu. Připomíná 9 zavražděných obětí při potlačení demokratizačního procesu v Československu v srpnu roku 1968 vojsky Varšavské smlouvy.⁸

Odvracenou stranou průmyslu, který až do této chvíle dopřával městu blahobyt, byl fakt, že se z čistého Liberce postupně stalo průmyslové město se špinavou řekou a kouřícími komíny, jež město zahalovaly do oblak dýmu. V téhle době stavebního ruchu a prosperity, která nikdy předtím a snad ani nikdy poté neměla obdoby, se začal rodit i jakýsi podivný druh německého nacionalismu, který později nenávratně vyústil ke konci německého Liberce. Jeho němečtí občané ho nazývali Reichenberg.

20. století Liberec vítal množstvím kostelů, vil, veřejných budov, dlážděných ulic, s množstvím dělnických spolků, elektrárnou, německou většinou a pouze sedmiprocentní menšinou českou, řadou dřevěných navlhlých domků pro chudinu a majiteli – hrabaty Clam-Gallasů, kteří vládli již jen v uvozovkách z frýdlantského zámku.

⁸ POCHE EMANUEL a KOL. *Umělecké památky Čech*. Praha: Academia, 1977. s.75-84, ISBN 403-22-858

V té době již pozvolna utichla úplná přestavba celého městského centra, která byla započata ve století devatenáctém a s tím i jakási radikální a snad i příliš rychlá výměna starých časů za nové. V novém století měl Liberec již své muzeum, divadlo, automobilovou továrnu, plynárnu, městské lázně, sokolovnu a desítky různých spolků. V roce 1906 se zde uskutečnila nad nově vybudovanou přehradou více než velkolepá Německo-česká výstava, která měla dokumentovat sílu a um Němců na našem území. Svou návštěvou ji zviditelnil dokonce sám císař František Josef I.

První světová válka definitivně zastavila rozkvět města a znamenala ztrátu cílových trhů pro místní továrny, zdražování a chudobu obyvatelstva. Mnoho libereckých mužů bylo zabito ve válce a poblíž Liberce byl vystavěn rozlehlý zajatecký tábor pro více než čtyřicet tisíc válečných zajatců. Dnes ho připomíná už jen hřbitůvek se zarůstajícími hroby.

Po vyhlášení Československé republiky v roce 1918 si sudetští Němci, kteří žili v Liberci v podstatě od jeho vzniku, začínají uvědomovat, že by najednou měli patřit do státu, kterému vládnou v jejich městě menšinové Češi. A tak rychle vyhlásili v severním pohraničí provincii Deutschböhmen (Německé Čechy), tedy jakýsi stát ve státě s vlastními bankovkami, zemskou vládou a hlavním městem Libercem. Nejdříve se představitelé Deutschböhmen chtěli připojit k Německu, pak k Rakousku, nakonec je obsadila československá armáda a provincie byla záhy zrušena. Tím však nacionalistické třenice na severu Čech končí jen zdánlivě.

S nárůstem přistěhovalců Čechů z vnitrozemí se stupňovaly tolik citlivé národní třenice. Češi přicházeli do Liberce především coby státní zaměstnanci drah, nebo úředníci. Do německého Liberce tak začali pronikat velké české firmy. (Baťa, Brouk a Babka)

Ve třicátých letech přijel do Liberce tehdejší prezident Beneš, na radnici vlály prapory v národních barvách, ale pod touto falešnou slupkou to již vypadalo jinak. Nacionalismus a snaha o osamostatnění v libereckých němcích zůstaly hluboko zakořeněny. V roce 1935 vyhrála volby v Liberci Sudetoněmecká strana na celé čáře a její předák Konrád Henlein byl dokonce zdejší rodák – pocházel z Vratislavic nad Nisou.

Rok před vypuknutím druhé světové války sice ještě na domech vedle standart Sudetoněmecké strany vlály i vlajky státní, ale pod nimi již Liberečtí zdravili hajlováním svého Henleina. Řada zdejších občanů však byla proti. V létě téhož roku se ve městě sešla velká protinacistická demonstrace, které se zúčastnil mj. i Voskovec s Werichem a K. Gottwald, avšak demonstrace příznivý ohlas nepřinesla, Liberec už byl příliš německý. Už v listopadu se nad městem vznášela vzducholod' Graf Zeppelin a z radnice k Liberečanům promlouval Adolf Hitler. Za války byly čeští občané Sudet vyhnáni do vnitrozemí, a přestože takových bylo mnoho, ve skutečnosti i ve „fanaticky“ německém Liberci a okolí zůstala celá řada lidí českého původu více či méně diskriminovaných. Dne 9. května 1945 dorazila do Liberce Rudá armáda a do města se začali vracet ti, co odtud uprchli, nebo byli vyhnáni, ale i noví osídlenci, dobrodruzi, nebo kriminálníci.

Němci, vlastně sudetští Němci, kteří Liberec z větší části vybudovali, byli v průběhu dvou poválečných let až na některé výjimky vysídleni, odsunuti, či vyhnáni do Německa. Volby zde v roce 1946, stejně jako v téměř celém státě vyhráli komunisté, kteří v Liberci roku 1948 bez problému převzali veškerou moc. Nastala doba budování pohraničí, které ale paradoxně znamenalo jeho zkázu. V důsledku monitorování státních hranic a budování „železných opon“ bylo mnoho vesnic kvůli své poloze rozbořeno, jiné se změnilly v zemědělské velkovýroby. I Liberec prošel řadou nutných a účelných rekonstrukcí. V padesátých a šedesátých letech byla bohužel asanována velká část krásných, ale značně zanedbaných starolibereckých domků v křivých uličkách Starého Města, tolik typických právě pro toto město.

V historii Liberce znamená mnoho srpen 1968, kdy se tudy na Prahu řítily okupační vojska Varšavské smlouvy. Město se tehdy zdvihlo na malý odpor, který byl ale spíše ve formě slovní než násilný, přesto si vyžádal 9 životů. Nicotný je proti tomu fakt, že jeden z projíždějících tanků poškodil podloubí na náměstí a pískovcovou podpěru zámku. Shodou okolností působil v té době ve městě porevoluční prezident Václav Havel, který pobýval v Liberci spíše náhodou, avšak okamžitě se zapojil do protiokupačních protestů.

Sedmdesátá a osmdesátá léta znamenala řadu změn a přinesla mnoho nových staveb, především pak panelová sídliště, stejně jako tomu bylo i v dalších městech Československa. Na všem byl však viditelný celkový propad hospodářství a vůbec celého pohraničí. V té době se mnozí občané Liberce bavili potěmkinovsky opravenou Pražskou ulicí, kde byly natřené fasády jen z pohledu do ulice, ale zadní trakty se téměř hroutily.

Listopadové události roku 1989 znamenaly zásadní obrat i v pohraničí. Brzy došlo k velkým rekonstrukcím v šedivém centru měst a později se dočkaly i okrajové části města. Dnes je již zrekonstruovaný Liberec opravdovou a důstojnou metropolí severního pohraničí.⁹

⁹ ŘEHÁČEK, Marek. *Liberecko: Turistický průvodce českou částí Euroregionu Nisa*. Liberec: Geoprint Liberec, 1998. s.41-46

5 Národní kulturní památky Libereckého kraje

V námi popisovaném kraji se nachází jistě mnoho krásných a turisticky atraktivních kulturních památek, ale v následující kapitole si popíšeme jen historické skvosty se statusem národní kulturní památka, jichž je v kraji hned 12. Osobně jsem některé z nich navštívil, a proto mohu zejména zříceninu hradu Bezděz doporučit. Krásný pohled čeká na všechny, kteří se k hradu vydají, dominantně stojící hrad v malebném okolí osloví snad každého. Přeneseme-li se o pár set let v čase a několik desítek kilometrů severněji, můžeme vyšplhat, nebo se nechat lanovkou vyvézt k dalšímu unikátu, který kraj nabízí, k horskému vysílači Ještěd. Za příznivého počasí a s dobrým dalekohledem máme krásný přehled nejen o krajském městě, které se rozkládá přímo pod horou, ale de facto máme celý Liberecký kraj jako na dlani. Zkrátka ideální místo pro začátek putování po regionu, nebo na jeho závěr?

Hrad Bezděz

V obci Bezděz se nachází jeden z nejvýznamnějších gotických hradů v Čechách, založený Přemyslem Otakarem II., královský hrad Bezděz. Hrad byl postaven na znělcovém vrchu Velký Bezděz a vytváří charakteristickou dominantu kraje. Vystavěn byl v letech 1260 – 1280 a po svém dostavění splňoval nároky nepřístupného hradu. Rok po Přemyslově smrti se stal Bezděz vězením pro královnu Kunhutu a jejího nezletilého syna Václava II. Počátkem 19. Století se hrad stává zříceninou. Na své oblibě však nic neztrácí. S Bezdězem souvisí působení našeho největšího romantického básníka Karla Hynka Máchy, který chodil ke svým přátelům do Doks. Na hradě i v okolí nacházel inspirace ke svým dílům. Např. Večer na Bezdězu, či Máj.¹⁰

Zámek Frýdlant

Počátky osídlení zdejšího kraje sahají do 6. století. Prvními osídlenci byli slovanští rybáři a lovci ze sousední Lužice. Protože přes Frýdlant vedla důležitá zemská stezka, byla na čedičové skále postavena strážní věž, zvaná Indica,

¹⁰ MICHALOVÁ, Martina. *Města a obce Libereckého kraje*. Liberec: Spacium o.p.s., 2007. s.6, ISBN 978-80-254-6346-8.

v pozdějších dobách přestavěna na hrad. Existence hradu byla písemně poprvé doložena v roce 1278, kdy zdejší panství koupil od českého krále Přemysla Otakara II. Rudolfa z Bibersteinů. Obyvatelstvo se usidlovalo kolem řeky Smědé a dalo základ budoucímu městu, jehož rozvoj nastává ve 14. století. Původní hrad byl v 16. století rozšířený o renesanční zámek, který se stal po bitvě na Bílé hoře majetkem slavného vojevůdce Albrechta z Valdštejna, který se později stal vévodou frýdlantským. Za Švédské okupace (1645-47) vzniklo vnější opevnění zámku. Posledními vlastníky hradu byli Clam-Gallasové, kteří jej již roku 1801 zpřístupnili veřejnosti, Frýdlant se tak stal nejstarším hradním muzeem ve střední Evropě. V zámku se dnes nachází expozice slohového nábytku, zbrojnice, sbírka obrazů s cennými díly Karla Škréty, Petra Brandla, nebo Václava V. Reinera.¹¹

Hrad Grabštejn

Hrad a zámek Grabštejn stojí na strmém ostrohu nedaleko údolí řeky Lužické Nisy v místech, kde tok řeky opouští hornatou krajinu severočeského pohraničí a poté i Čechy. O tom, kdy přesně byl hrad vlastně založen, dodnes historici vedou diskusi. Jisté však je, že se zde ve druhé polovině 13. století, v době vlády Přemysla Otakara II, objevují purkrabí z Donína, pánové na Grafenštejně. V roce 1566 koupil hrad zemský rada a místokancléř Jiří Mehl ze Střelitz a dal jej nákladně přebudovat v reprezentativní renesanční sídlo. Zároveň byl pod hradem postaven tzv. Nový zámek. Na další výraznější úpravy areálu došlo až po několika staletích. V roce 1818 byl renesanční Nový zámek klasicistně přestaven a v jeho okolí vznikl rozsáhlý zámecký park s řadou vzácných dřevin. Naproti tomu Starý zámek si dodnes uchoval svou autentickou renesanční podobu, přestože jeho horní patra byla v roce 1843 poničena požárem. Od roku 1953 byl celý areál užíván armádou. Dnes je Starý zámek opět zpřístupněn veřejnosti. Návštěvnicky nejatraktivnější částí objektu je bezesporu zámecká kaple sv. Barbory, jejíž interiér zdobí cenné fresky z 16. století.

¹¹ ŠAMÁNKOVÁ, Věra. A KOL. *ABC kulturních památek Československa*. Praha: Panorama, 1985. s.124-125

Přístupná je rovněž středověká hradní věž, která umožňuje široký rozhled do trojmezí, sklepení s tajnou chodbou a zámecké sbírky.¹²

Kostel sv. Vavřince a Zdislavy v Jablonném v Podještědí

První prokázaná zmínka o obci pochází ze 40. let 13. století a důkazem byl podpis Havla z Lemberka na listině s označením de Yablonni. Díky výhodné poloze na obchodní cestě ze Žitavy do Prahy se město na několik staletí stalo významným obchodním a celním místem a v jeho blízkosti měl Havel své opevněné sídlo, hrad Lemberk. Po roce 1250 založil s manželkou Zdislavou z Křižanova ve městě klášter dominikánské řehole. Po pánech z Lemberka následoval rod Berků z Dubé, pak Vartenberkové a Berkové. Stavba samotného kostela patří k předním stavbám barokního stavitelství ve střední Evropě. Stavba chrámu byla poslední etapou přestavby dominikánského kláštera. Pod chrámem jsou tři podlaží katakomb, v nichž byli od 18. století pohřbíváni mniši dominikánského řádu. Tyto katakomby sahají přibližně 40 metrů pod úroveň kostela. Krásná a bohatá výzdoba uvnitř chrámu umocňuje posvátnost místa, kam byla pohřbena sv. Zdislava. V kryptě je umístěno 24 obrázků, které připomínají legendy o jejím životě. Chrám byl v roce 1996 povýšen na Basiliku minor sv. Vavřince a sv. Zdislavy.¹³

Zámek Hrubý Rohozec

Předchůdcem dnešního zámku byl raně gotický hrad postavený po roce 1300 na skále nad řekou Jizerou. Jeho zakladatelem byl s největší pravděpodobností člen rodu Markvarticů – Havel, který se podle svého nově založeného sídla začal následně psát s přídomkem „Z Rohozce“. Později bylo toto dílo s dlouho historií přestavěno na čtyřkřídlý zámek s bohatým stavebním vývojem. Zámek nabízí návštěvníkům na dvacet místností zařízených nábytkem, obrazy a dalšími doplňky v různých uměleckých stylech. Mezi nejkrásnější

¹² Hrad-y-zamky.cz. *Hrad-y-zamky.cz* [online]. 2007 [cit. 2012-02-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.hrad-y-zamky.cz/hrad-grabstejn/>>

¹³ ŠAMÁNKOVÁ, Věra. A KOL. *ABC kulturních památek Československa*. Praha: Panorama, 1985. s.179

prostory zámku patří knihovna s portrétní galerií majitelů a novogotická jídelna v podobě rytířského sálu. Kuriozitami jsou obrazy „alegorie života muže“ a „alegorie života ženy“. Od roku 2009 je prohlídková trasa postupně obohacována o nové místnosti. K zámku přiléhá nevelký anglický park.¹⁴

Dlaskův statek v Dolánkách u Turnova

Kdo chce poznat jizerskou architekturu dřívějších dob, měl by navštívit Dlaskův statek. To rádi říkají místní občané. Dlaskův statek v Dolánkách u Turnova je totiž typická a vzácně dochovaná ukázka regionální formy pojizerského domu. Bývalá svobodnická usedlost a rychta byla postavena v malebném údolí řeky Jizery v roce 1716. Statek tvoří samostatnou urbanistickou jednotku obklopenou trámcovou hradbou se dvěma branami, horní zděnou s dřevěnou zvoničkou vystavěnou v roce 1794 a dolní dřevěnou. Obytný trakt s připojenými hospodářskými prostory je patrový, roubený. Zděné chlévy a konírna byly vystavěny v tomtéž roce jako horní brána. Součástí usedlosti je socha panny Marie z roku 1784 a patrový roubený špýchar.¹⁵

Zámek Lemberk

Předchůdcem dnešního zámku Lemberk byl středověký hrad Löwenberg, založený ve 40. letech 13. století Havlem z rodu Markvarticů na úzkém a z jihu přístupném ostrohu. Z této doby se dochovaly jen spodní části zdiva a některé prvky v hlavní věži.

V polovině 16. století za Bérků z Dubé nebo Pánů z Trachenberka byl hrad přestavěn na renesanční zámek, jehož ústředním prostorem se stal tzv. Bajkový sál s malovaným kazetovým stropem a s náměty zvířecích bajek.

Ve druhé polovině 17. století za držení Pánů z Bredy získal zámek dnešní raně barokní podobu s uzavřeným štukově zdobeným nádvořím. Z této doby pochází i štukem bohatě zdobená kaple, Rytířský sál, Zdislavina světnička a další

¹⁴ ŠAMÁNKOVÁ, Věra. A KOL. *ABC kulturních památek Československa*. Praha: Panorama, 1985. s.159

¹⁵ Hrad-y-zamky.cz. *Hrad-y-zamky.cz* [online]. 2008 [cit. 2012-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.hrad-y-zamky.cz/hrad-grabstejn/>>

místnosti k ní přiléhající. Pozoruhodný je také tzv. bajkový sál v 1. patře západního křídla s kazetovým stropem a malovanými výjevy z Ezopových bajek podle Jiljího Sadlera.

Od poloviny 18. století už k žádné výrazné přestavbě Lemberka nedošlo. Gallasové a posléze Clam-Gallasové se věnovali převážně základní údržbě a opravě. Poslední šlechtickou majitelkou zámku byla princezna Gabriella Auesperková rozená Clam-Gallasová. Od roku 1945 je zámek majetkem státu. Na předhradí mimo areál zámku se zachovala skupina patrových, hrázděných, pro severní Čechy typických domů.¹⁶

Zámek Sychrov

Ves Sychrov byla poprvé připomínána roku 1367, kdy byla zmiňována nedaleká osada Svojkov s poplužním dvorem Sychrov. Svojkovské panství prošlo rukama několika majitelů, až v letech 1690 -1963 postavil rytíř Lamotte na místě gotické tvrze patrový barokní zámek. Zámek pojmenoval Sychrov a původní Svojkov počátkem 18. století zanikl. Tento novogotický zámek, který sloužil jako rezidence původem francouzského knížecího rodu Rohanů, je známý díky pohádce Zlatovláska. Přístupné jsou interiéry hlavní budovy zámku (kaple, pokoje pro hosty, pánské a dámské apartmá, reprezentační místnosti), v letních měsících navíc i interiéry bočního křídla. Pokoje jsou zařízeny původním nábytkem, obrazy a dalšími doplňky, většina místností vyniká bohatou řezbářskou výzdobou. Zámek je obklopen rozsáhlým anglickým parkem s několika drobnými stavbami a spoustou vzácných dřevin.¹⁷

Zřícenina hradu Trosky

Se stavbou hradu započal rod Vartenberků koncem 14. století. Zřícenina tohoto legendárního gotického hradu, se stala jedním z hlavních symbolů celého Českého ráje, ke které směřují kroky většiny turistů a silueta zříceniny se jistě vybaví v myslí nejednoho turistu. Vybudování hradu na dvou strmých čedičových skaliscích učinilo z Trosek zcela nedobytný hrad. Dokonce ani husité hrad

¹⁶ ŠAMÁNKOVÁ, Věra. A KOL. *ABC kulturních památek Československa*. Praha: Panorama, 1985. s.263

¹⁷ MICHALOVÁ, Martina. *Města a obce Libereckého kraje*. Liberec: Spacium o.p.s., 2007. s.6, ISBN 978-80-254-6346-8.

nedobili. Při prohlídce má návštěvník možnost seznámit se s bohatou historií hradu a vystoupat na věž „Babu“, která podobně jako vyhlídka pod věží „Panna“ skýtá jedinečné výhledy na široké okolí.¹⁸

Zámek Zákupy

Zákupy vznikly někdy ke konci 13. století v období kolonizace, kdy se zde usadili jak Češi (Česká Ves), tak Němci (Richinstat). Za Zdislava Berky dosáhly Zákupy svého prvního rozvoje a začal se zde mimo jiné stavět zámek. Roku 1541 pak byla obec povýšena na město a obdržela městský znak. V roce 1612 koupil Zákupy Jan Novohradský z Kolovrat a 1632 přešly do rukou knížat Sasko-Lauenburských. Dalšího rozmachu pak město dosáhlo pod vládou velkovévodkyně toskánské Anny Marie Františky, jež zámek zrekonstruovala a učinila svým sídlem. Rozlehlý zámek Zákupy sloužil ve druhé polovině 19. století jako letní rezidence bývalého rakouského císaře Ferdinanda I. Při prohlídce lze spatřit nejen apartmá císařského páru, ale i jídelnu či kapli, v níž se roku 1900 oženil následník rakouského trůnu František Ferdinand d'Este s hraběnkou Žofíí Chotkovou. Všechny interiéry mají luxusní zařízení a jsou vyzdobeny nástrojnými malbami od Josefa Navrátila. Raritou je zachovaný osobní výtah z roku 1870. V zámeckém příkopu je chován medvěd brtník. K zámku přiléhá francouzská zahrada a anglický park.¹⁹

Hospodářský dvůr zámku v Zákupích

Stejně jako v případě přestavby zámku si nechala vévodkyně Anna Marie plány náročné stavby v září 1694 posoudit nestranným stavitelem, kterým v tomto případě byl pravděpodobně Ital Pietro di Maggi. V souladu s dobovým chápáním byl hospodářský dvůr nedílnou součástí panského sídla a jako takový musel svou výstavností odpovídat bohatství a významu svého majitele.

Dnes je ve středu přízemí částečně zřícený velký chlév, obdobnému účelu soužily

¹⁸ Trosky.cz. *Trosky.cz* [online]. 2006 [cit. 2012-02-17]. Dostupné z WWW: <www.trosky.cz>

¹⁹ ŠAMÁNKOVÁ, Věra. A KOL. *ABC kulturních památek Československa*. Praha: Panorama, 1985. s.263

zřejmě i sousední prostory. V patře se nacházely obytné prostory pro služebnictvo.²⁰

Horský hotel a vysílač Ještěd

Ještě dávno před stavbou hotelu a vysílače byl kopec Ještěd považován za dominantu severních Čech a za symbol města, rozprostírajícího se pod ním. Dnes to platí dvojnásob. Na vrcholu kopce se vždy stavěly kamenné, či dřevěné kříže. Služby občanům na Ještědu začal poskytovat hanychovský občan Florian Hasler s manželkou Barbarou. V roce 1868 se jim podařilo postavit první částečně kamennou chatu a pojmenovali ji po knížeti Rohanovi, který roku 1828 horu navštívil. Pro velký zájem návštěvníků o horu Ještěd přistavěl Horský spolek k chatě manželů Haslerových prostornou verandu pro takřka 200 osob. To povzbudilo návštěvnost a v roce 1876 se na vrcholu Ještědu objevila první rozhledna. Roku 1889 musela být stržena a na jejím místě byla postavena rozhledna nová. Nad samotným městem Liberec se na kopci zvaném Ještěd (1012m.n. m.) vypíná do výšin stejnojmenný horský hotel a vysílač. Restaurační a hotelové zařízení na vrcholu hory Ještěd je unikátním stavebním dílem. Realizováno bylo v druhé polovině 60. let podle projektu architekta K. Hubáčka, který za něj obdržel Perretovu prestižní cenu Mezinárodní unie architektů.²¹

²⁰ Hradý.dejiny.cz. *Hradý.dejiny.cz* [online]. 2007 [cit. 2012-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://hrady.dejiny.cz/zakupy/popis.htm>>

²¹ Jested.cz. *Jested.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-01-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.jested.cz/historie-architektura>>

6 Společenský život a kultura v Libereckém kraji

Divadlo F. X. Šaldy

Jedním z mnoha zařízení v Liberci, které nese název po slavném rodákovi je místní divadlo. V září roku 1881 byly položeny jeho základy a již 29. září 1883 bylo Městské divadlo slavnostně otevřeno. Budova byla vystavěna v novorenesančním slohu. Má skvělou polohu ve středu města a svými proporcemi zapadá mezi okolní stavby. Čelní frontu zdůrazňuje bohatá štuková výzdoba, která je lemována řadou soch s alegorickým významem. V ose vchodu jsou umístěna dvě hlavní sousoší: vpravo sedící postava Umění drží v ruce pochodeň, vlevo sedící bůh Apollo je obklopen postavami geniů na delfínech. Dále vpravo jsou stojící sochy múz a bohyň: Erato - múza milostné písně, Terpsichore - múza tance a Fortuna - bohyně šťastného řízení. Vlevo na vrcholu průčelí je umístěna socha Melpomene - múzy truchlohry, dále Thálie s maskou - múza komedie a bohyně Flora s květy. Všechny tyto pískovcové skulptury vytesal podle návrhů vídeňského sochaře Bendela kameník Reinhold Völke, rovněž V současné době v divadle působí 3 soubory - opera, balet a činohra.²²

Krajská vědecká knihovna v Liberci

Moderní knihovna v současné podobě vznikla koncem roku 2000 a byla oceněna několika cenami. Svým charakterem patří k moderní architektuře Liberce. Jelikož stojí na místě bývalé synagogy, kterou nacisté roku 1938 vypálili, pamatoval autor budovy Radim Kousal i na ni. Moderní synagoga je dnes nedílnou součástí budovy knihovny. Tato knihovna nemalou měrou přispívá ke zvyšování odborné úrovně a k rozvoji vzdělanosti a kultury na celém Liberecku.²³

²² Liberecky-kraj.cz. *Liberecky-kraj.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.liberecky-kraj.cz/dr-cs/1091-divadlo-f-x-saldy-liberec.html>>

²³ Dějiny knihovny. *Krajská vědecká knihovna Liberec* [online]. 2011 [cit. 2012-01-24]. Dostupné z WWW: <http://www.kvkl.cz/cz/o-knihovne/historie.php>

Liberecké výstavní trhy

První liberecké výstavní trhy se konaly již roku 1920. Na první ročník expozice průmyslových výrobků dorazilo toho roku neuvěřitelných 35 tisíc lidí. Liberec se tehdy chtěl přiradit k městům s významnými veletrhy, jakými tehdy byla třeba Praha, nebo Německé Lipsko. První veleúspěšný ročník významně přispěl k tomu, že se na dnešní Masarykově třídě začalo takřka záhy budovat specializované výstaviště. Liberecké trhy si velice rychle získaly respekt a tehdejší tisk psal, že se jedná o třetí největší a vůbec nejvýznamnější textilní veletrh v Evropě. Předválečné liberecké veletrhy skončily svým devatenáctým ročníkem v roce 1938, dalšímu rozvoji a pokračování zabránila válka. Ostatně ještě v témže roce vystoupil v největším výstavním pavilonu Adolf Hitler. K dvaceti tisícům lidí tu pronesl později často citovaný projev na téma výchova a převýchova.

Hned po válce dochází v Liberci k návratu zašlé veletržní slávy. První poválečná výstava se konala roku 1946 a nesla název „Budujeme osvobozené kraje“, na kterou se sjely desetitisíce lidí z celé republiky. Bylo jasné, že veletržní potenciál Liberce je stále živý.

Hned následující rok proto vzniklo družstvo Severočeské výstavní trhy, které uspořádalo první ročník stejnojmenných veletrhů - SVT. Od roku 1948 se ale kvůli změnám ve státě staly veletrhy spíše symbolem socializace a znárodnění. SVT navíc neměly dlouhého trvání, vydržely jen do roku 1951.

Poté se veletrh na pět let uzavřel a své brány otevřel znovu v roce 1956, kdy začaly Liberecké výstavní trhy místního hospodářství a výrobních družstev, uspořádané ve třech pavilonech. Tak začala novodobá historie fenoménu libereckých výstavních trhů. Počet návštěvníků se každoročně zvyšoval, dokonce na trhy jezdily celé zájezdy tehdejších jednotných zemědělských družstev. Na trzích pro návštěvníky koncertovaly největší hvězdy tehdejší doby, jako třeba Waldemar Matuška, nebo Milan Chladil. O tomto období můžeme hovořit jako o zlatých časech trhů.

Po roce 1989 však trhy začaly ztrácet na své prestiži a až v posledních letech můžeme opět hovořit o rozvoji výstavních aktivit. Liberecké výstaviště se stalo vyhledávaným místem pro prezentaci nejen českých, ale i zahraničních

firem. Ekonomický a průmyslový potenciál regionu je silným motivem k účasti na širokém spektru odborných výstav.

V areálu výstaviště jsou dnes umístěny čtyři stálé pavilony s výstavní plochou 3 200 m².²⁴

Bižuterie na Liberecku

Nejvýznamnějším a největším muzeem je bezesporu Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, které sídlí v secesní budově - bývalém sídle exportní firmy Zimmer a Schmidt, které bylo postaveno ve stylu florální secese. Muzeum ve svých výstavních sálech představuje návštěvníkům nejen výběr z unikátní sbírky skleněné a kovové jablonecké bižuterie a autorského šperku, která čítá statisíce perel, knoflíků a dalších oděvních doplňků, ale i velice kvalitní sbírku českého historického a současného autorského skla, medailí a plaket. Budova prošla v nedávné době rekonstrukcí a tak má bezbariérové přístupy, výtah, ve vestibulu i toalety pro imobilní návštěvníky. V prostorách vestibulu muzea se nachází samoobslužná kavárna a prodejna skla a bižuterie, publikací k výstavám, pohlednic a dalších tiskovin.

Necelých 800 metrů od hlavní budovy muzea stojí Galerie Belveder, ve které se konají výstavy sklářství, bižuterie, či výstavy vlastivědné. K vidění jsou i stálé expozice historických šperků, spínadel, oděvních doplňků a empírový salonek.

Památník sklářství v Jizerských horách je situován v obci Kristiánov. V polovině 70. let 18. století nechal sklářský podnikatel J. L. Riedel postavit v jizerskohorském Kristiánově sklárnu. Kolem ní postupně vznikala osada, kterou tvořil panský dům, několik chalup sklářů a dále kaple, hřbitov a škola. Muzeum umístěné v roubené chalupě vystavuje model sklářské osady a seznamuje s historií místa i sklářské výroby. Do dnešních dnů zůstala na Kristiánově zachována jen Liščí bouda pojmenována podle bývalého skláře Fuchse, ve které dnes sídlí právě

²⁴ Výstaviště Liberec. *Diamant Expo* [online]. 2010 [cit. 2012-01-19]. Dostupné z WWW: <<http://vystavy.diamantexpo.cz/vystaviste/vystaviste-liberec/>>

Památník sklářství v Jizerských horách. Expozice přibližuje vývoj jizerských sklářských hutí, faunu a flóru Jizerských hor a zahrnuje též modely původní osady a vyhořelé Kristiánovské huti.²⁵

Severočeské muzeum Liberec

Severočeské muzeum Liberec bylo založeno již v roce 1873. Od počátku bylo zaměřeno na oblast uměleckých řemesel a průmyslu. Po druhé světové válce se sbírky muzea rozšířily o vlastivědné obory regionální přírodovědy, archeologie a historie. Dnešní expozice zahrnuje mimo jiné i vývoj evropského užitého umění od starověku do současnosti. Jedná se o nevšedně bohatý soubor skla, keramiky, porcelánu, textilu, tapiserií, nábytku, dřevořezeb, hodin, starých tisků, šperků, ušlechtilých kovů a dalších oborů.

Zajímavá je výstava fotografií, která ukazuje v dobovém záběru dějiny tohoto novodobého výtvarného oboru od prvních technických počátků v 19. století až po umělecky vyhraněné projevy autorských děl naší doby.

Umělecký plakát má zástupce ve vybrané kolekci děl českých a s oblastí severních Čech spjatých autorů reprezentující rozmanitou škálu výtvarných názorů, námětů a uměleckých stylů od konce 19. století do roku 1945.

Přírodovědecká expozice zase návštěvníkům ukazuje živou i neživou přírodu severních Čech na ukázkách z chráněných krajinných oblastí Jizerských hor, Českého středohoří, Lužických hor, Labských pískovců a Kokořínska.

Za prohlídku určitě stojí i archeologická expozice, jež vysvětluje v základním přehledu vznik života, vývoj živočišné říše a vývoj života.

Pozornost milovníků dějin přiláká historická expozice, která osvětluje významné mezníky v dějinách Liberecka od 12. století do roku 1918. Samostatná výstavní sekce je věnována stavebnímu a správnímu vývoji města Liberce.

²⁵ Muzeum skla a bižuterie. *Liberecký-kraj.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-01-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.liberecký-kraj.cz/redakce/index.php?xuser=&lanG=cs&dr=1051>>

Na závěr prohlídky můžeme vidět výstavu mechanických hudebních automatů, jejíž součástí je soubor samočinných (re)produkujících přístrojů a zařízení, které zaujmou především řemeslným zpracováním a nápaditostí dávno již zapomenutých technických řešení. Většina vystavených exponátů je plně funkční.²⁶

Ski muzeum Harrachov

Expozice v tomto muzeu mapuje vývoj harrachovského lyžování i místního lyžařského klubu. Návštěvníci si mohou prohlédnout ski (lyže) staré více než sto let, ale i skokanskou výzbroj od let padesátých. Pýchou sbírky je sto dvacet centimetrů vysoký pohár určený pro vítěze mistrovství světa v letech na lyžích, který je starý přes dvacet let a vzhledem k veliké konkurenci a síle našeho reprezentačního výběru není pravděpodobné, že by k němu v následujících letech přibyl pohár další.

V minulosti muzeum sídlilo v centru města, nyní jej návštěvník najde ve stejné budově jako muzeum sklářské. Návštěvníci si tedy mohou prohlédnout obě expozice najednou.

Vlastivědné muzeum a galerie Česká lípa

Toto muzeum má bohatou historii, již v roce 1900 ustavili vlastivědní pracovníci Českolipský muzejní spolek pro správu sbírek. Po roce 1945 převzalo muzeum také sbírky z některých okolních měst. V letech 1969-76 byly tyto sbírky zpřístupněny v rekonstruovaném augustiniánském klášteře. V galerii zaujme především regionální expozice geologie a mineralogie, hmyzu, nebo výstava kovářského řemesla. V památkovém objektu je dnes zpřístupněna loretánská kaple

²⁶ Nejen o historii Severočeského muzea. *Severočeské muzeum v Liberci* [online]. 2008 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.muzeumlb.cz/?page=omuzeu>>

z roku 1698, nebo svaté schody ze stejného období. Návštěvníka jistě potěší i přilehlá klášterní renesančně-francouzská zahrada o rozloze 5956 m².²⁷

²⁷ Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě. *Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě* [online]. 2007 [cit. 2012-01-29]. Dostupné z WWW: <http://www.muzeumcl.cz/o_muzeu.html>

7 Sportovní možnosti v regionu

Sport je nedílnou součástí Liberce, ne nadarmo se také Liberci mnohdy přezdívá město sportu. Liberec a jeho okolí je vhodné nejen k provozování sportů letních, kde turisté najdou ideální podmínky pro pěší turistiku, nebo cykloturistiku, ale horská poloha tohoto kraje ho předurčuje především k zimním sportovním radovánkám. V lednu 2009 pořádalo město Liberec jednu z největších sportovních akcí na našem území v historii. Od 18. února do 1. března se v městské části Vesec konaly závody běžkařů a na Ještědu mezi sebou soupeřili ti nejlepší světoví skokané. Po této zkušenosti si o dva roky později troufl Liberec i na Olympiádu. V zimních měsících roku 2011 totiž Liberec hostil Zimní Olympiádu dětí a mládeže, která měla své centrum v moderní sportovní Tippsport aréně, jinak domácím prostředí zdejšího extraligového hokejového klubu HC Bílí Tygři.

A byli to právě závodníci z Libereckého kraje, kteří vyhráli letošní Zimní Olympijské hry dětí a mládeže pořádané pro změnu Moravskoslezským krajem. Sám někdejší primátor města Liberec Jiří Kittner v průvodci Ještěd a Podještědí píše: „*Vážení přátelé, v Čechách je pouze jedno město, jehož obyvatelé mohou říci, že si sbalí lyže a odjedou na hory tramvají. Cesta jim trvá pouze čtvrt hodinku, než se z centra dostanou na sjezdovky. Tím městem je Liberec se sjezdovkami na svazích Ještědského hřebene.*“²⁸

7.1. Významné sportovní kluby na Liberecku

V následující kapitole se zmíníme o nejvýznamnějších sportovních klubech Libereckého kraje, působících v nejvyšších soutěžích svého oboru, a že jich není málo, dále si pak probereme světové sportovní akce a možnosti trávení aktivní dovolené v tomto „sportovním kraji“.

Fotbal – Patří mezi nejpopulárnější a divácky nejsledovanější sporty jak u nás, tak v celosvětovém měřítku. Liberecký kraj má v České nejvyšší fotbalové soutěži (Gambrinus liga – pozn. autora) hned dva reprezentanty. Historicky

²⁸ DAVID, Petr. KOL. *Ještěd a Podještědí*. Praha: S&D, 2004. s.5, ISBN 80-901866-4-5.

úspěšnějším je Slovan Liberec, jenž byl založen v roce 1958 a v poslední dekádě patří mezi nejlepší týmy u nás. V posledních letech se Slovanu podařilo dokonce získat ligový pohár pro mistra ligy. Své domácí zápasy hraje na stadionu U Nisy s kapacitou 9 900 míst, přičemž průměrná návštěvnost na domácích zápasech se pohybuje zhruba okolo 6 000 příznivců.

Druhým, neméně zajímavým a ambiciózním klubem ze severu je sousední a FK Baumit Jablonec, jinak velký rival libereckého Slovanu. Jejich vzájemné zápasy patří mezi šlágry ligového kola a tímto duelem vždy žijí i občané obou měst, kteří fotbalu jindy příliš neholdují. Netřeba uvádět, že na takovéto zápasy visí na pokladnách cedulky s nápisem vyprodáno. Fotbalový klub v Jablonci sídlí na stadionu Na Střelnici (Chance aréna), který pojme 6 280 diváků. Na Jablonecké fotbalisty se chodí každých 14 dní podívat zhruba 3500 diváků.²⁹

Lední hokej – Především s ledním hokejem soupeří dlouhodobě fotbal o přízeň sportovních diváků. A to nejen v Libereckém kraji, ale v celé republice. V námi zkoumaném regionu nade všemi vyčnívá tým HC Bílí Tygři Liberec, který v posledních letech patří vždy k horkým favoritům na získání poháru pro mistra nejvyšší tuzemské hokejové ligy, tedy extraligy, zatím se mu to však ještě nepodařilo. Své domácí zápasy hraje v moderní hale zvané Tippsport Aréna, postavené v roce 2005. Jedná se o moderní halu, která ve svém regionu nemá obdobu a která není jen halou hokejovou, ale díky své multifunkčnosti je častým místem pro hudební koncerty a jiná sportovní klání. Vedle tenisového Davis Cupu zde odehrála své zápasy i volejbalová reprezentace v rámci kvalifikačních bojů, představili se zde i judisté, gymnasté, nebo závodníci freestyle motocrossu. Hala byla rovněž hojně využívána během FIS Mistrovství světa v klasickém lyžování v roce 2009. Vedle Tygrů zde někdy hrají v rámci Euro Hockey Tour své zápasy i hokejoví reprezentanti ČR. Hala hostila mistrovství světa juniorů v ledním hokeji na přelomu roku 2007/2008.³⁰

²⁹ JELÍNEK, Radovan a Miloslav JENŠÍK. *Atlas Českého fotbalu*. Praha: Radovan Jelínek, 2005. s.114-115, ISBN 80-903645-1-9.

³⁰ Tippsport arena. *Sport park Liberec* [online]. 2011 [cit. 2012-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.sportparkliberec.cz/cs/tippsportarena/actions>>

Volejbal – mezi elitou má námi zkoumaný region zástupce přímo z Liberce, Libereckou Duklu. Dukla vznikla roku 1948 v Praze a několikrát se její volejbalisté stěhovali, než v roce 1969 zdomácněli nejlepší armádní volejbalisté v Liberci. Jak už to u oddílů s názvem Dukla bývá, za minulého režimu sbírala mistrovské tituly jako na běžícím pásu, ale za posledních dvacet let, se jí tento úspěch podařilo navázat jen dvakrát. V letech 2001 a 2003. Své domácí zápasy hraje Dukla v hale v Jeronýmově ulici, která pojme 2 500 diváků, ale dle slov zástupkyně ředitele klubu paní Jany Šebelové, zůstává většina sedadel na základní část poloprázdných a zaplní se většinou až v průběhu play-off.: *“V průběhu základní části nás chodí podpořit průměrně asi 400 diváků, v případě postupu do play-off to bývají až 2 000 platících diváků“*.³¹

Volejbal nemůže hokeji ani fotbalu divácky konkurovat, přesto, nebo však právě proto se vedení Dukly snaží přilákat fanoušky i na vedlejší služby s návštěvou zápasu spojené. Například pro prvních 200 příchozích na stadion má připravený půllitr piva od jednoho z partnerů klubu.³²

Florbal – v posledních letech se stále více do popředí diváckého zájmu dostává sport, který k nám dorazil teprve před dvaceti lety ze Skandinávie, přesto už má dnes po fotbale druhou nejširší členskou základnu, která čítá více než 60 000 aktivních členů! FBC Liberec začal psát svou existenci v roce 1994, pravidelně hraje nejvyšší tuzemskou soutěž a přestože doposud nedosáhl na mistrovský titul, řadí se u nás k nejstarším a nejstabilnějším klubům.³³

Lyžování – Jak už bylo řečeno, pro lyžování je okolí Liberce jako stvořené, proto nikoho nepřekvapí, že si zdejší podmínky vybrala za domácí znovu armádní Dukla, která zde má několik lyžařských družstev a není sama. O

³¹ Rozhovor s Janou Šebelovou, zástupkyní ředitele VK Liberec, ze dne 20.2.2012, archiv autora

³² Volejbalový klub Dukla. *Volejbalový klub Dukla* [online]. 2011 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.vkdukla.cz/>>

³³ Florbal club Liberec. *Florbal club Liberec* [online]. 2010 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.fbcliberec.cz/>>

pár kopců dál sídlí velikán ve svém oboru – Ski klub Harrachov. Za všechny lyžaře můžeme zmínit skokany na lyžích, kteří trénují na Ještědských, nebo Harrachovských můstcích. Nejznámějším zástupcem je český reprezentant Lukáš Hlava. Dále zde působí běžkaři, kteří hojně využívají areál v Jabloneckých Břízkách. Za ně uvedeme několikanásobného medailistu a rovněž českého reprezentanta Pavla Churavého.³⁴

7.2 Sportovní vyžití pro veřejnost

Jak již bylo uvedeno, terény Jizerských hor poskytují turistům ideální podmínky pro provozování letních i zimních sportů. V zimních měsících je projeta již při prvním sněhu hustá síť lyžařských stop, která v podstatě kopíruje turistické značky, určené pro pěší turistiku. Většina z tratí je trvale upravována, v případě nepříznivých klimatických podmínek i uměle zasněžována, takže jsou vhodné i pro méně zkušené běžkaře. Naopak mezi zdatnějšími lyžaři je obzvláště oblíbená trasa Bedřichov – Nová Louka – Kristiánov – Smědava – Jizerka a zpět, která je skutečným celodenním sportovním výkonem, za který je sportovec odměněn nádhernými výhledy po krajině a zajímavými místy na trase. Běžecké lyžování je doma i na Ještědském hřbetu, a to obzvláště v jeho spodních partiích, k závodům je někdy využívána i asfaltová letní tréninková dráha v Sáňkařské ulici. Za lyžařskými stopami ale Liberečtí nemusejí nastupovat ani do již někdejších primátorem zmíněné tramvaje, protože krátce po napadnutí prvního sněhu se stopy objeví i v okrajových částech města (Vesec, okolí letiště, Ostašov), kde tratě radnice pro zájemce připravuje a udržuje.

Na Ještědském hřebeni je zároveň hned několik míst, na kterých lze provozovat i sjezdové lyžování, snowboarding a další sjezdové sporty. V první řadě je to sjezdovka Pod lany s dvěma trasami, mezi kterými je malý pruh lesa. Nedaleko je sjezdovka Slalomový svah, které se mezi místními občany říká lidově Slalomák. Ta začíná na hřebeni pod Černým vrchem. Zhruba v těchto místech jsou další tři tratě určené pro zkušenější lyžaře. Liberecká, Pláňská a Skalka,

³⁴ Český svaz lyžařů. *Czech ski com* [online]. 2011 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.czech-ski.com/kraj-L-novinky>>

místy vedoucí hustým lesem. Celkem skýtá Ještědský areál bezmála 10km. zasněžovaných tratí všech obtížností, na které lyžaře dopravuje 10 lanovek, včetně obří kabinky vedoucí k horskému vysílači. Komu by snad nestačilo denní lyžování, může využít večerního lyžování za umělého nasvícení tratí. Dále může návštěvník využít snowparku, či sánkařské dráhy.

Dalšími významnými sjezdařskými středisky jsou i jizerskohorské obce Bedřichov a Janov. Bedřichov je díky své poloze nedaleko Liberce a Jablonce, značné nadmořské výšce (700 – 810 m.n.m.) a dobrému dopravnímu spojení vyhledávaným střediskem Jizerských hor. Na 6km. svahů bedřichovského Vysokého hřebenu je 8 vleků, a tak je v podstatě celý tento prostor jednou velkou sjezdovkou. Lyžování je zde poměrně jednoduché, nikoliv však nudné. Ovšem pro zkušené a tím pádem trochu náročnější lyžaře bych tuto oblast spíše nedoporučoval. Pro zpestření je svah nasvícen a dá se zde lyžovat i dlouho po západu slunce.

Zajímavé terény nabízí blízký Sverák. Kuriózní je zde sjezdovka, která vede přes most nad silnicí od Janova nad Nisou. Dalším oblíbeným místem lyžařů na Jablonecku je např. Tanvald, Špičák, nebo Smržovka, ze které pochází legendární postavička Ruda Pivrnec.

Nejnavštěvovanějším areálem v regionu je pár kilometrů na východ v Krkonošském pohoří ležící Rokytnice nad Jizerou, v jejímž okolí jsou lyžařská střediska Horní Domky a Studenov, které lákají návštěvníky na 17 km. vesměs širokých tratí. Tento areál lze doporučit těm nejnáročnějším lyžařům, jelikož si zde s jistotou přijde na své opravdu každý. Nachází se zde moderní snowpark s mnoha překážkami, pro snowboardisty nezbytná U-rampa a mnoho dalších vymožeností. V letních měsících se z Rokytnice stává vyhledávaná destinace milovníků pěší a cykloturistiky, proto zde byl před pár lety postaven Bike park, na kterém si cyklisté mohou vyzkoušet jízdu „T-line“ (strmá trať vedená přímo pod lanovkou se spoustou klopených zatáček a překážek – pozn. autora), nebo „Freeride line“ (hravější a jednodušší trať než T-line, s dřevěnými překážkami a tobogány). Zkrátka Rokytnice láká aktivní turisty za jakéhokoli počasí.

Rovněž v Krkonoších se nachází Harrachov, proslavený především díky skokanským můstkům. Běžným lyžařům nabízí tento areál zhruba 9 km.

sjezdovek vedoucích především z vrcholu Černé Hory. Večerní lyžování a další doplňkové služby jsou samozřejmostí.³⁵

Nejen sjezdové a běžkové lyžování jsou oblíbenými zimními sporty. Vzpomenout můžeme i na bruslaře. Zvláště oblíbeným bruslařským terénem je plocha Liberecké přehrady a to hlavně díky vhodné poloze téměř v centru města. K bruslení jsou za vhodného počasí využívány i další vodní plochy, např. Vesecký rybník, rybník Teichmühle, nebo Seba v Karlínkách. Za připomenutí stojí, že bruslení na údolních přehradách v Jizerských horách (Josefův Důl, Souš) je přísně zakázáno a poměrně bedlivě sledováno. Řeka Nisa u Liberce většinou nezamrzá, a tak Mekkou bruslení zůstává hlavně zimní stadion v Jeronýmově ulici, kde je ledová plocha připravena, když na přírodních plochách žádný led není.

Ačkoli by se mohlo na první pohled zdát, že díky svému kopcovitému terénu není Liberecký kraj cyklistice zaslíbený, opak je pravdou. V regionu je vybudováno mnoho cyklostezek a další jsou díky nebývalému zájmu cyklistů ve výstavbě. Nejedná se zde o sice o cyklostezky známých ze západní Evropy, jde spíše o méně rušné silnice, označené samolepkami se symbolem cyklisty. Přesto lze mnohé trasy doporučit. Asi nejvyužívanější je trasa vedoucí z Liberce do Žitavy, která vede údolím Nisy přes Machnín, Chrastavu, Bílý Kostel nad Nisou, Chotyni, Hrádek nad Nisou až do centra Žitavy. O této trase se dá říct, že se jedná o první libereckou regulérní cyklostezku.³⁶

Vynikající podmínky poskytují Jizerské hory i milovníkům pěší turistiky. Samotná pěší turistika má v kraji bohatou tradici. Historie jizerskohorské turistiky je úzce spjata se vznikem Německého horského spolku pro Ještědské a Jizerské hory (Deutscher Gebirgsverein für das Jeschken- und Isergebirge - DGV), který byl založen roku 1884 v Liberci. Především díky vášnivým turistům začal zmíněný spolek se svolením hraběte Clam-Gallase, majitele většiny lesních porostů v horách, značit promyšlenou sítí cest pro turisty. Jizerské hory a okolí se

³⁵ Sky areal Rokytnice nad Jizerou. *Sky areal Rokytnice nad Jizerou* [online]. 2011 [cit. 2012-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.skiareal-rokytnice.cz/>>

³⁶ ŘEHÁČEK, Marek. *Liberecko: Turistický průvodce českou částí Euroregionu Nisa*. Liberec: Geoprint Liberec, 1998. s.130

tak záhy staly jednou z nejlépe turisticky označených oblastí tehdejšího Rakouska-Uherska a hlavní trasy, po kterých se kdysi vydávali první turisté, zůstaly v horách dodnes takřka stejné, jako ty původní. Zmíněný spolek si začal pořizovat vlastní rozhledny a chaty. Nejstarší svoji dřevěnou rozhlednu postavil DGV na Humboldtově výšině nad Kateřinkami tři roky po svém vzniku. Turistických zařízení ve správě spolku rychle přibývalo a DGV nakonec vlastnil chaty, či rozhledy na každém významnějším, či zajímavějším místě Jizerských hor. Spolek zpřístupnil i četné vyhlídkové skály, pro příklad můžeme uvést Vyhlídku u Smržovky, Ořešník, Trniště, Dračí kámen, nebo Kovadlinu nad Libercem.

Nebyl to pouze DGV, kdo tou dobou v Jizerských horách fungoval. Paralelně existovaly v minulosti i další, menší turistické spolky a sdružení. Mezinárodní dělnický spolek Naturfreunde (Přátelé přírody – pozn. autora) si dokonce roku 1929 postavil vlastní chatu (dnešní Prezidentská chata), sloužící dodnes na krásném místě k občerstvení turistů. Roku 1900 byl v Liberci založen Klub českých turistů, který propagoval Jizerské hory a vydával první tištěné materiály o horách v českém jazyce. Činnost německých dělnických i českých turistických organizací, zejména spolku Naturfreunde, přerušilo obsazení Sudet Německem. 2. světová válka pak byla příčinou zániku i Německého horského spolku pro Ještědské a Jizerské hory.

Po druhé světové válce navázaly na staré tradice české spolky, které brzy obnovily a rozšířily turistické značení a dále pokračovaly ve značení. Po sjednocení tělovýchovy zanikl i Klub československých turistů a horám vládly turistická sdružení řízena pod hlavičkou ČSTV. Později se Jizerské hory staly velice oblíbenou oblastí s řadou populárních turistických pochodů a oblastních odznaků. Dnes je nejsilnější a největší turistickou organizací v Jizerských horách Klub českých turistů, jehož odbory organizují celou řadu tradičních akcí a pečlivě se starají o značení horských cest. Podobnou činnost provozují i další spolky, za všechny můžeme uvést Jizersko-ještědský horský spolek.³⁷

³⁷ Jizerská magistrála pro pěší turistiku. *Jizerská magistrála pro pěší turistiku* [online]. 2011 [cit. 2012-02-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.jizerskamagistrala.cz/cz/jizerske-hory/turistika/>>

Obliba pěší turistiky a v posledních letech i cykloturistiky se však pojí s jednoznačným odklonem od organizovanosti turistiky k individualismu. V blízké budoucnosti by hlavní turistickou trasou, vhodnou v různých trasách jak pro pěší, tak i pro cyklisty a lyžaře, měla být zamýšlená Nová Hřebenovka. Součástí Nové Hřebenovky by dle plánů měla být i již existující Jizerská magistrála pro pěší turistiku, která začíná v Českosaském Švýcarsku. Po hřebenech se vine dál přes Lužické, Žitavské a Jizerské hory a končí v centrální části Krkonoš.

Nová Hřebenovka je společný projekt zástupců Česka, Německa a Polska s cílem přilákat do regionu nové a udržet stávající návštěvníky, přičemž jim nabídnout novou, v našich podmínkách unikátní možnost turistiky. Projekt má dále za cíl obnovit zájem o historické trasy pomocí obnovení a modernizace stávajících tras a souvisejícího vybavení, jako je značení tras, přehledné a naučné mapy u cest, odpočívadla se stojany na kola tak, aby odpovídaly současným trendům a nárokům uživatelů. Součástí projektu je také zaměření na publicitu oblasti a její podporu v podobě informačních letáků, internetové prezentace a dalších podpůrných prostředků.

Na projekt by pak mělo navázat i zkvalitnění služeb s turistikou souvisejících, tzn. ubytování, stravování, vybudování nástupních míst s možností hromadné dopravy a parkování. Hlavní myšlenkou partnerů ve všech třech zemích je vytvoření uceleného turistického produktu pokrývajícího celou oblast cestovního ruchu. Trasa Nové Hřebenovky povede po vrcholových partiích pohoří na severu Čech z Krkonoš přes Jizerské hory, Černostudniční a Ještědský hřbet, Lužické a Žitavské hory do Českosaského Švýcarska. V Jizerských horách má jižní větev a severní větev, která zasahuje i do polské části území. Severní část je neprojektována tak, že bude pravděpodobně více vyhovovat rekreačním turistům a rodinám s dětmi, zatímco jižní část je zamýšlena pro náročnější turisty.

Trase v délce přes 200 kilometrů je rozdělena na trasy i dle ročního období. Jednak letní - pro pěší a cyklisty a potom zimní pro běžkaře tak, aby byla využívána v průběhu celého roku a zamezilo se tak rozdělování kalendářního roku na sezónní a mimosezónní. Trasy povedou v rámci možností odděleně z důvodu bezpečnosti i komfortu. Zamezí se tak nebezpečným kontaktům pěších a cyklistů.

Vysokou atraktivitu trasy dokládá fakt, že turista projde, nebo projede na relativně krátké vzdálenosti devíti chráněnými územími ve třech zemích. Díky Nové Hřebenovce bude mít návštěvník unikátní možnost navštívit 4 národní parky, 3 chráněné krajinné oblasti a dva přírodní parky. Tento projekt v rámci Střední Evropy nemá obdoby.³⁸

Doufejme, že Nová Hřebenovka ukáže cestu nejen novým turistům, ale i dalším lidem, zodpovědným za cestovní ruch.

7.3 Významné sportovní akce v Libereckém kraji

Žádný jiný kraj, nebo město u nás se nemůže pochlubit pořádáním takového množství sportovních akcí, věhlasem daleko přesahujícími hranice regionu, ba dokonce státu. S lehkou mírou nadsázky by se dalo říct, že na světové sportovce se jezdí do Liberce... Nyní si představíme nejvýznamnější závody a soutěže.

Jizerská padesátka

Jizerská padesátka byl prapůvodně závod v běhu na lyžích klasickou technikou na trati dlouhé přibližně 50km vedoucí Jizerskými horami po tzv. Jizerské magistrále. Ve snaze přiblížit tuto událost co nejširší vrstvě i rekreačních sportovců, jejichž kondice není na tak dlouhou vzdálenost uzpůsobena, nabízejí dnes organizátoři závodu i tratě kratší. A sice trať na 30km, dále 25km. a je pamatováno i na nejmenší, pro něž je připravena dětská trať. To jsou jen závody doprovodné, hlavní pozornost veřejnosti, médií a účastníků je pochopitelně zaměřena na běh na 50km. Premiéra závodu se uskutečnila roku 1968, tehdy se však ještě nejednalo o masovou akci jakou je Jizerská padesátka dnes, závod byl organizován oddílem TJ. Lokomotiva Liberec a byl součástí horolezecké přípravy některých jeho členů. Můžeme říct, že zafungovalo kouzlo nechtěného, jelikož běh záhy získal na popularitě a již 10 let po jeho prvním ročníku se ho zúčastnilo přes 7800 sportovců. Od roku 1999 je závod zařazen do prestižní světové ligy dálkových běhů Worldloppet, účast nejlepších domácích a světových závodníků je

³⁸ Rozhovor s Lidií Vajnerovou, statutární zástupkyní náměstkou hejtmanky, resortu kultury, památkové péče a cestovního ruchu, ze dne 22.2.2012

samozřejmostí. Posledního ročníku se účastnili např. český reprezentant Stanislav Řezáč, mistr světa z roku 2003 Martin Koukal, nebo Andres Aukland. Trať samotného běhu se v průběhu let vlivem nestálého počasí několikrát změnila, než se v posledních letech ustálila k dnešní podobě se startem a cílem na stadionu v Bedřichově. Posledního ročníku se od 6. -8. ledna 2012 Jizerské padesátky aktivně zúčastnilo 6255 žen, mužů a dětí, závod byl u nás přenášen živě na programu ČT4 sport a vysílal se i v zahraničí.³⁹

Světový pohár ve skocích na lyžích - Harrachov

Harrachov se řadí mezi několik málo středisek v Evropě, kde se pořádají světové poháry ve skocích a letech na lyžích. V roce 2014 bude Harrachov dokonce pořádat mistrovství světa v letech na lyžích, což je velice prestižní, celosvětově sledovaná událost. V letech 1983 a 1992 se zde již mistrovství světa konalo, avšak tehdejší a dnešní podmínky se nedají vůbec srovnat. V Harrachově je několik lyžařských můstků od K30 po K180. Nejstarší skokanský můstek v Harrachově pochází z roku 1920, v té době se ještě dnešní Harrachov jmenoval Harrachdorf a své panství tu měl Hrabě Harrach. Areál středních můstků, kde jsou skokanské můstky s kritickým bodem 40 m, označované ve skokanské terminologii jako K40, 70 m (K70) a 90m (K90). Výše na Čertově hoře je situován areál velkých skokanských můstků vybudovaný v letech 1978 - 1983 se skokanským můstkem s kritickým bodem 120 m. (K120) a mamutí můstek pro lety na lyžích, který po poslední přestavbě v roce 2000 dosahuje kritického bodu 185m. Tento mamutí můstek patří mezi 6 největších můstků na světě. Na světový pohár do Harrachova míří každoročně desetitisíce fanoušků tohoto sportu nejen z Čech, ale především ze sousedního Polska, kde má početný fanklub polský fenomén Adam Malysz a pozadu nezůstávají ani Němečtí fanoušci Richarda Freitag, či Severina Freunda, nebo Rakušané obdivující Thomase Morgensterna,

³⁹ Jizerská 50. *Jizerská 50* [online]. 2012 [cit. 2012-01-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.jiz50.cz/>>

díky čemuž si mnou ruce nejen místní hoteliéři a provozovatelé restauračních zařízení.⁴⁰

Světový pohár v severské kombinaci v Liberci

Další významnou akcí mezinárodního rozsahu v Libereckém kraji je světový pohár v severské kombinaci. Doposud se v Liberci uskutečnilo 10 závodů v tomto zimním sportu, který se skládá ze skoku a v běhu na lyžích. Poprvé zavítala světová špička do Liberce roku 1995, a ačkoli je o pořádání tohoto formátu mezi pořadatelskými městy veliký zájem, bude se koncem února tohoto roku v Liberci závodit již po 11. Hostit je bude tradičně skokanský areál Ještěd a sportovní areál Vesec, kde své síly poměří běžci. Celá akce obvykle začíná ve čtvrtek slavnostním zahájením v centru Babylon a končí medailovým ceremoniálem v neděli v odpoledních hodinách. Během víkendu navštíví závody zhruba 15 tisíc diváků, převážně ze zahraničí, například i z Norska.

Mistrovství světa v lyžování 2009 v Liberci

Když Mezinárodní lyžařská federace v roce 2004 přiřkla mistrovství světa Liberci, vyvolalo toto rozhodnutí euforii nejen mezi Severočechy, ale vítězoslavná nálada pohltila snad každého fanouška sportu u nás. Vždyť akce takového formátu se u nás ještě nikdy nekonala. O to trpčí pak bylo účtování po skončení akce, kdy vyšlo najevo, že s plánováním a organizací masových akcí nemají zatím čeští manažeři velké zkušenosti. Veřejnost kritizovala především hospodářskou stránku šampionátu, jelikož po něm zůstaly dluhy ve výši 70 – 100 milionů korun. Připočteme-li k tomu, že českého fanouška nepotěšil žádný z reprezentantů, do nichž vkládal velká očekávání, zůstala mu na toto mistrovství hořká vzpomínka. Jedním z mála pozitiv tohoto mistrovství byl rekordní počet devětapadesáti zúčastněných zemí a nebývalý zájem u diváků. Závody navštívilo

⁴⁰ Skokanské můstky Harrachov. *Harrachov world cup region* [online]. 2012 [cit. 2012-02-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.harrachov-info.cz/cz/ski-areal-harrachov/zima/skokanske-mustky-harrachov/>>

během pár dní 153 tisíc diváků. Doufejme, že juniorský šampionát v lyžování na stejném místě dopadne lépe.⁴¹

⁴¹ Aktuality SLČR. *Český svaz lyžařů* [online]. 2012 [cit. 2012-02-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.czech-ski.com/novinky-SLCR-oficialni-zprava-fis-k-ms-v-liberci-2009>>

8 Slavní rodáci Liberce a jeho okolí

Vyjmenovat všechny osobnosti pocházející z Liberecka, které ve svém profesy vynikaly, něčeho výjimečného dokázaly, byly veřejně známí, či v něčem ostatní převyšovali, je v naší práci nemožné, jelikož je bezesporu mnoho lidí, o kterých bychom se zde mohli zmínit, ale prostor nám to neumožňuje. Zaměříme se tedy pouze na následujících pět slavných rodáků.

Vlasta Burian

Král českých komiků, jak se Vlastu Burianovi přezdívá, se narodil v dnes již neexistujícím domku v Lucemburské ulici. Tehdy se psal se rok 1891, deset let poté se ale rodiče Vlasty rozhodli odstěhovat se do Prahy, kde později začala Burianova hvězdná divadelní a filmová kariéra. Ale i 10 let Vlastu Burianovi stačilo, aby pronikl do tajů německého jazyka, kterým se koncem 19. století v Liberci často hovořilo. Po druhé světové válce byl Burian nespravedlivě obviněn z kolaborace a nějakou dobu nesměl vystupovat. V padesátých letech se však znovu objevuje v divadle i ve filmu. Zemřel roku 1962.⁴²

František Xaver Šalda

Několik libereckých institucí dnes nese jméno tohoto kritika a jednoho ze zakladatelů české moderny, který se narodil roku 1867 v Sokolské ulici v domě č.p 354, na němž je dnes umístěna pamětní deska na Šaldovu památku Stejně jako Burian, i Šalda odešel do Prahy, kde přednášel literaturu na univerzitě.⁴³

⁴² ŘEHÁČEK, Marek. *Liberecko: Turistický průvodce českou částí Euroregionu Nisa*. Liberec: Geoprint Liberec, 1998. s.42

⁴³ ŘEHÁČEK, Marek. *Liberecko: Turistický průvodce českou částí Euroregionu Nisa*. Liberec: Geoprint Liberec, 1998. s.42

Karel Vacek

Karel Vacek se narodil roku 1902. Z tvorby tohoto lidového hudebníka zmíníme největší hity, tedy písně Cikánko ty krásná, Čtyři páry bílejších koní, nebo Hej panímámo, která dodnes patří k hitům dechovkových tanečních zábav.⁴⁴

Jaroslav Řídký

Tento skladatel se narodil v roce 1897 na Františkově. Z hudebního samouka a amatéra se stal člen filharmonie a profesor na konzervatoři. Nejslavnějším jeho dílem je Violoncellová sonáta. Jméno tohoto hudebníka dnes nese jedna z libereckých ulic.⁴⁵

Ferdinand Porsche

Narodil se roku 1875 ve Vratislavicích nad Nisou, což je dnes městský obvod Liberce. Už jako dítě prováděl různé experimenty s elektřinou, později odešel do Vídně, kde pracoval jako vedoucí elektrozávodu a zároveň si tam doplňoval vzdělání. Brzy slavil první úspěchy s elektromobilem se specifickým pohonem. Roku 1903 se vypracoval až do pozice ředitele vídeňské filiálky firmy Daimler, kde měl za úkol vyvíjet nové motory pro osobní i závodní vozy. V roce 1930 si založil vlastní konstrukční kancelář, jejíž slávu netřeba dále zmiňovat.⁴⁶

⁴⁴ ŘEHÁČEK, Marek. *Liberecko: Turistický průvodce českou částí Euroregionu Nisa*. Liberec: Geoprint Liberec, 1998. s.42

⁴⁵ ŘEHÁČEK, Marek. *Liberecko: Turistický průvodce českou částí Euroregionu Nisa*. Liberec: Geoprint Liberec, 1998. s.42

⁴⁶ ŘEHÁČEK, Marek. *Liberecko: Turistický průvodce českou částí Euroregionu Nisa*. Liberec: Geoprint Liberec, 1998. s.42

9 Zajímavá místa v Libereckém kraji

Hejnice

Jsou nejslavnějším poutním místem široko daleko. Vypravují se sem poutníci s prosbami o uzdravení nejen z přilehlého okolí, ale i z dalekých krajů. „*Pověst vypráví, že někdy ve 13. století na břehu řeky Smědé usnul po práci chudý řemeslník z blízkého Luhu, jemuž doma stonala žena a dítě. Zdál se mu podivný sen, ve kterém se zjevil anděl a poprosil muže o mariánský obrázek na strom. Řemeslník se vracel domů a náhodně našel peníze, za které později v Žitavě zakoupil sošku Panny Marie, kterou umístil pod strom, a jeho blízcí se uzdravili.*“

47

Prameny uvádějí, že již ve 14. století stála v Hejnicích kaplička, která byla později přebudována na gotický kostel. Ten byl v letech 1722 – 1729 přestavěn na současný barokní chrám. Zvědavce, které zaujala legenda o řemeslníkovi, jistě bude zajímat, že v přední části chrámu stojí oltář Panny Marie, v jehož podstavci je prý zazděn řez z lípy. Z té lípy, pod kterou chudý řemeslník usnul. Vybavení kostela je vskutku nádherné, nejcennější součástí je gotická madona ze 14. století, stojí zde však i polní oltář Albrechta z Valdštejna, dech beroucí jsou i fresky, které v letech 1902 – 1906 vytvořil vídeňský profesor Andreas Groll. Při kostele stojí i františkánský klášter, jenž v současné době slouží jako Mezinárodní centrum duchovní obnovy. V podzemí si mohou návštěvníci prohlédnout hrobku panovníka zdejšího kraje z 19. století – Clam – Gallase.⁴⁸

Chrastava

Městečko s neobvyklým názvem Chrastava leží nedaleko Liberce. Městečko bylo založeno lužickosrbským kmenem Milčanů, proto má i lužickosrbský původ jména. V Chrastavě se nachází několik památek běžných pro tento kraj: kostel sv. Vavřince, morový sloup, barokní kašna, radnice, či hrázděné

⁴⁷ ŘEHÁČEK, Marek. *Liberecko: Turistický průvodce českou částí Euroregionu Nisa*. Liberec: Geoprint Liberec, 1998. s.155

⁴⁸ ŘEHÁČEK, Marek. *Liberecko: Turistický průvodce českou částí Euroregionu Nisa*. Liberec: Geoprint Liberec, 1998. s.155

městské domy. Zajímavostí obce je secesní železniční most přes řeku Jeřici, která zpusťořila městečko při povodních v srpnu 2010. Unikátem, kterým se hned tak někde nemají je muzeum hasičské techniky. Přijedeme-li navštívít Chrastavu, neměli bychom se zapomenout podívat na kopec s poetickým jménem Výhledy. Uvidíme totiž les, vysázený do siluety ptáka.⁴⁹

Bývalý vojenský prostor Ralsko

O krajině mezi Mimoní a Jeřtědským hřbetem by se dalo říct, že měla z historického hlediska štěstí v nešťestí. Z jedné strany zdevastovaná mnohaletým pobytem sovětské armády, na druhé straně zachovalá právě díky naprosté nepřístupnosti. Návštěvník zde objeví obrovské moře borových lesů, které ve své jižní části sahá až k Máchovu jezeru. Dominantou zdejšího kraje je hora Ralsko, se stejnojmenným hradem ze 14. století. Zajímavostí této oblasti je hned několik. Třeba zříceniny hradů Stohánek a Děvín, pískovcové skály v tzv. Hradčanských stěnách, zpusťořená obec Kuřívody se starým zámekm, nebo jedno z nejkrásnějších přírodních koupališť - Hamerský rybník. Celá oblast je velice vhodná pro cykloturisty, jelikož není příliš kopcovitá a je protkána řadou asfaltových cest.⁵⁰

Jablonec nad Nisou

Jablonec, toto město je mezi veřejností vyhlášené především díky své bižuterii, vždyť se zde nachází i muzeum bižuterie a skla. Centrum města je po právu vyhlářeno za památkovou zónu architektury 19. a 20. století, neboť se zde nacházejí pro Jablonec typické secesní budovy a vily, zdobené charakteristickými fasádami s květinovými motivy a barevnými vitráži v oknech.⁵¹

⁴⁹ ŘEHÁČEK, Marek. *Liberecko: Turistický průvodce českou částí Euroregionu Nisa*. Liberec: Geoprint Liberec, 1998. s.154

⁵⁰ ŘEHÁČEK, Marek. *Liberecko: Turistický průvodce českou částí Euroregionu Nisa*. Liberec: Geoprint Liberec, 1998. s.149

⁵¹ MICHALOVÁ, Martina. *Města a obce Libereckého kraje*. Liberec: Spacium o.p.s., 2007. s.52, ISBN 978-80-254-6346-8.

Český Dub

Jedná se o starobylé město založené někdy na začátku 13. století, ve kterém se dodnes dochovala část městských hradeb. Návštěvníky dále přiláká řada památek jako je zámek, kostel sv. Ducha, radnice a především prostory středověké johanitské komendy. V Českém Dubu můžeme vidět i Muzeum Karoliny Světlé s památkami osobní povahy na spisovatelku, exponáty přibližující život v Podještědí i historické předměty spojené s dějinami Českého Dubu.⁵²

Hodkovice nad Mohelkou

O malebném městečku položeném v údolí říčky Mohelky se anály zmiňují již ve 14. století. Turisty nejvyhledávanější památkou je často vyhledávaný kostel sv. Prokopa ze začátku 18. století. Vůbec nejcennější součástí křesťanského svatostánku a jeho vybavení jsou železné dveře sakristie, které údajně pocházejí z hradu Bezděz.⁵³

⁵² ŠTERNOVÁ, Petra. *Soupis nemovitých kulturních památek v Libereckém kraji*. Liberec: Národní památkový ústav, 2010. s.47, ISBN 978-80-903934-2-4.

⁵³ ŘEHÁČEK, Marek. *Liberecko: Turistický průvodce českou částí Euroregionu Nisa*. Liberec: Geoprint Liberec, 1998. s.145

10 Lázeňství na Liberecku

Lázeňství zřejmě není oblastí, které člověku vytane na mysl při vzpomínce na Liberecký kraj. Dříve si člověk vzpomene západočeské Karlovy Vary, Lázně Kynžvart, Mariánské, nebo Františkovi Lázně. Leckdo si za slovem lázeňství představí jihočeskou Třeboň a její bahenní zábaly. Přesto i v tomto směru má Liberecký kraj turistům co nabídnout. Pro účastníky lázeňského ruchu jsou v kraji připraveny dvě vyhlášené lázeňské obce.

Lázně Kundratice

V roce 1881 byly na okraji obce založeny slatinné lázně, díky čemuž patří Lázně Kundratice mezi jedny z nejstarších lázní, ve kterých se používá jako přírodní léčivý zdroj slatina. Vlastní léčebnu v roce 1908 od vdovy po zakladateli lázní Josefa Schwana odkoupila obec. Počet návštěvníků neustále stoupal, proto bylo třeba v roce 1913 zmodernizovat areál lázní a přizpůsobit ho potřebám doby. Opraveny byly lázeňské budovy a rovněž byla vybudována nová ozdravovna určená pro nemocné, ale i pro rekonvalescenty, zejména vojáky z první světové války. Ačkoliv byly lázně velmi oblíbené, pro jejich nešťastnou polohu a odlehlost více méně stagnovaly. Po konci druhé světové války a následném odsunu německého obyvatelstva klesl počet rezidentů z 591 lidí na 358. Další společenský, kulturní a všeobecný rozvoj obce spojený s provozem lázní započal po roce 1989.⁵⁴

Lázně Libverda

Historie lázní Libverda je nerozlučně spjata se stejnojmennou obcí. O jejím vzniku se traduje zajímavá pověst. *„Podle pověsti se na místě dnešní obce usadil salikvarda, tj. hajník, který střežil pohraniční stezku a bydlel tu natrvalo. Mimo jiné také poskytoval pěším strážcům hranic hospodu a lože po únavných a vyčerpávajících cestách. Jeho jméno již dávno upadlo v zapomnutí. Měl chalupu, kolem ní pár polí, dvorek s prasaty, houfem slepic a samozřejmě kohoutem. Ten*

⁵⁴ Lázně Kundratice. *Lázně Kundratice* [online]. 2008 [cit. 2012-01-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.laznekundratice.cz/>>

kohout začal jednoho krásného dne náramně tloustnout. Salikvarda si toho všiml a nedalo mu, aby nezjistil, co je toho příčinou. Jal se kohouta sledovat a jaké bylo jeho udivení, když zjistil, že kohout nechodí pít jako slepice do blízkého potoka, ale do nepřístupného mokřiska nedaleko stezky. Tak salikvarda objevil jeho tajemství. To však nebylo všechno! Kohout stárl, jako vše, co žije, ale přitom si stále uchovával zdraví a sílu. Když pak nakonec zemřel, tak ho zvědavý salikvarda rozřízl a co nezjistil! Ta jeho tloušťka nebyla od tučnosti, jak se domníval, ale obrovitostí jeho vnitřních orgánů. Ani na okamžik nezapochyboval, že to může být jen z té vody, kterou kohout chodil pít. A tak se hned rozhodl vyzkoušet vodu sám na sobě. Prosekal se hustým křovím do mokřadu a tam objevil studánku, jejíž hladina vybuchovala velkými bublinami. I on začal po pití zázračné minerální vody tloustnout a stal se velmi silným. Po čase již nemohl studánku utajit, neboť kdekdo si stačil povšimnout proměny, která se s ním stala, a tak také všichni ostatní lidé začali chodit do studánky zázračnou vodu pít. A dali tomu místu jméno Libverda. Ještě dnes můžeme shlédnout zeleného kohouta (původně byl věrně vybarven) na střeše Eduardova zřídla.“⁵⁵

Lázně se nacházejí v údolí Libverdského potoka přibližně půl kilometru severně od Hejnic. Ves je rozložena pod nedalekým masivem hory Smrk. První zmínku pocházející z roku 1381 nalezneme v urbáři frýdlantského panství. Obec se postupně rozrůstala, takže se již k roku 1564 v obci uvádí 40 domů. Asi v této době se rozšířila informace o léčivých pramenech, které využívali poutníci na své cestě z Lužice směřující tudy do Hejnic. I přes neustále vzrůstající zájem o minerální prameny si Libverda dlouhou dobu udržela zemědělský charakter. Skutečný lázeňský rozvoj přinesla až druhá polovina 18. století, kdy Kristián Filip Clam-Gallas a hlavně jeho syn Kristián Kryštof nechali vystavět na místě prvních využívaných pramenů současný lázeňský areál a panské sídlo. Díky vysoké spokojenosti hostů a rostoucímu věhlasu navštívila Libverdu během 19. století řada významných osobností politického a kulturního světa. Stejně jako tomu bylo v Lázních Kunderatice, i odsud se museli po druhé světové válce odstěhovat němečtí obyvatelé, čímž klesl počet stále žijících obyvatel ze 719 na 500. I přes

⁵⁵ Pověst. *Lázně Kunderatice* [online]. 2005 [cit. 2012-01-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.lazne-libverda.cz/cs/clanky/povest.html>>

vliv času si Libverda udržela svůj historický lázeňský charakter. Lázeňský areál skládající se z lázeňských domů, pavilonů, gloriétů a kolonády se rozkládá na poměrně malé ploše v západní části obce. Na základě dochovaných dokumentů dnes víme, že nejstarší pramen, nazývaný Boží voda, byl znám již od konce 14. století. Samotné lázně se skutečně začaly rozvíjet až ve druhé polovině 18. století, díky již zmíněnému, osvícensky orientovanému Kristiánu Filipu Clam-Galassovi. Stavební aktivity v areálu pak kulminovaly za jeho syna Kristiána Kryštofa. Před rokem 1820 byl stavební vývoj lázní v podstatě ukončen. Lázně jsou dodnes navštěvované nejen díky své výhodné poloze, ale i díky léčivým pramenům Kyselka, Nový Vrt, Mariin, Vilemínin, Josefinin, nebo Eduardův.⁵⁶

⁵⁶ ŘEHÁČEK, Marek. *Liberecko: Turistický průvodce českou částí Euroregionu Nisa*. Liberec: Geoprint Liberec, 1998. s.154

11 Návštěvnost turisticky nejatraktivnějších cílů za rok 2010 v České republice

V této kapitole se budeme snažit prezentovat přehled nejvyhledávanějších turistických cílů v Libereckém kraji i České republice bez specifikace, ale i s ní, například v kategorii nejnavštěvovanějších přírodních památek. Liberecký kraj se v celorepublikovém měřítku rozhodně neztratil.

11.1 TOP 5 nejnavštěvovanějších turistických cílů v Libereckém kraji

V tabulce č. 2 máme uvedených pět nejnavštěvovanějších míst v Libereckém kraji. Asi málokoho překvapí, že první dvě místa zmíněného žebříčku obsadili zástupci zábavního průmyslu. Sympatické ovšem je, že pomyslný bronz a bramborovou medaili získaly dochované skvosty z naší historie, které se mohou pyšnit tituly Národní kulturní památka. Tedy, zámek Sychrov a Máchův oblíbený hrad Trosky.

Tabulka číslo 2. Nejnavštěvovanější turistické cíle v Libereckém kraji

Pořadí	Název	Počet návštěvníků
1	Centrum Babylon	475 600
2	Zoologická zahrada Lib.	309 800
3	Státní zámek Sychrov	122 500
4	Státní hrad Trosky	91 500
5	Bozkovské dolomitové jeskyně	70 400

Zdroj: <http://www.czechtourism.cz/files/servis_pro_novinare/navstevnost_tur_cilu/08_08_11_navstevnost_2010.pdf>

Zoologická zahrada Liberec

Tato ZOO je vůbec nejstarší zahradou na území bývalého Československa. Její otevření se datuje do roku 1919, ovšem Počátky ZOO v libereckých Lidových sadech lze zaznamenat už v roce 1904, kdy zde místní ornitologický spolek nechal vystavět velkou veřejnou voliéru, která se posléze rozrostla o další ptačinec a výběhy se srnčí zvěří. Dalším krokem ke zvětšení zahrady bylo vysazení labutí

v nedalekém jezírku a přenesení dřevěného domku v tyrolském slohu z Německo-české výstavy zvaným Čapí hnízdo, který se stal jakýmsi hlavním stanem tehdejší malé zahrady. Rozmach zahrady se zastavil po čas první světové války, především kvůli nedostatku financí. Po skončení války a vzniku samostatného Československa se tehdejší liberecký magistrát snažil podpořit věhlas svého města, z toho důvodu bral vystavění velké ZOO jako otázku své prestiže, která zviditelní město v očích ostatních měst. V letech 1939–1945 chovala zahrada 134 druhů zvířat zhruba v 500 kusech. V této době ale měla spíše charakter zvěřince, nežli skutečné zoologické zahrady. Měla příliš malou rozlohu, chybné uspořádání a mnohé druhy byly vystavovány jen v létě a na zimu byly prodány, čímž se de-facto každé jaro začínalo se založením zahrady nové.

Po skončení války byl areál zahrady v zoufalém stavu a vážně se uvažovalo o uzavření. Vedení zahrady proto učinilo důležitý krok, a sice, rozhodlo se pro specializaci chovu ohrožených druhů zvířat, pořádání školní výuku a vůbec, snažilo se co nejvíce přiblížit veřejnosti. Na přelomu 50. a 60. let se zahrada rozrostla o nový pavilon ptáků, výběh pro medvíďata a srub pro zubry. I díky těmto změnám se návštěvnost zahrady více než zdvojnásobila ze 150 000 návštěvníků v roce 1955, na 330 000 zvědavců v roce 1960.

Začátkem šedesátých let byl na žádost radnice vypracován plán budoucího rozvoje zahrady včetně cílové rozlohy, vazeb na dopravní infrastrukturu a rozvoje areálu s výhledem do let budoucích. Na tomto projektu se podílela řada významných libereckých odborníků různých profesí. Ačkoli za minulého režimu nebylo možno spolupracovat s libovolnými zahradami v zahraničí, rozvoj ZOO zdárně pokračoval. Zahradě se podařilo získat paviány, šimpanze, lachtany i třeba slony. Byl také rekonstruován pavilón šelem a vybudován nový vstupní objekt s administrativní budovou a přednáškovým sálem a v neposlední řadě byl zahájen chov sněžných levhartů, to vše se považovalo za veliký úspěch.

V roce 1993 se ZOO starala již o zhruba 1300 zvířat. O rok později nastal asi nejvýznamnější zásah do chovu zahrady. Pavilon šelem byl rozšířen o chloubu a dominantu dnešní Liberecké zahrady - o sourozenecký pár bílých tygrů. Že jsou v Česku bílí tygři spjati právě s Libercem, demonstruje i tamní úspěšný hokejový klub, který je právě po těchto vzácných šelmách pojmenován - HC Bílí Tygři

Liberec.

V současnosti chová zahrada asi 170 druhů zvířat v celkovém počtu téměř 1000 kusů, a že je mezi návštěvníky Liberce hojně navštěvována dokazuje fakt, že ji v posledních letech každoročně navštěvuje průměrně 300 000 – 340 000 lidí. Není to zásluha jen samotných vzácných zvířat chovaných v Liberci, ale i vedení zahrady, které se snaží veřejnost zaujmout třeba i pomocí marketingových, nebo PR akcí. Pro školy jsou nachytané vzdělávací interaktivní programy, zájemci z řad veřejnosti si mohou vyzkoušet na jeden den práci ošetřovatele vybraného zvířete, dokonce je možné si v ZOO uspořádat svatební obřad, samozřejmější dnešní doby jsou již teambuildingové aktivity pro firmy, nebo netradičně zprostředkovaný pohled na zvířata pomocí večerní návštěvy zahrady.⁵⁷

⁵⁷Historie ZOO Liberec. *ZOO Liberec* [online]. 2011 [cit. 2012-02-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.zooliberec.cz/cz/o-nas/historie-zoo-liberec>>

11.2 TOP 5 nejnavštěvovanějších přírodních památek v České republice

V celostátním měřítku návštěvnosti přírodních památek má Liberecký kraj svého zástupce na pátém místě a to díky Bozkovským dolomitovým jeskyním, které dle Českého statistického úřadu navštívilo v roce 2010 přes 70 000 lidí a zájemců o prohlídku by se jistě našlo i více, ale kapacita jeskyně to všem zájemcům především pak v letních měsících neumožňuje.

Tabulka č. 3 Nejnavštěvovanější přírodní památky v ČR

Pořadí	Název	Počet návštěvníků	Kraj
1.	Punkevní jeskyně a Machocha	189 100	Jihomoravský
2.	Pravčická brána	116 000	Ústecký
3.	Edmundova soutěska	112 000	Ústecký
4.	Koněpruské jeskyně	83 300	Středočeský
5.	Bozkovské dolomitové jeskyně	70 400	Liberecký

Zdroj: <http://www.czechtourism.cz/files/servis_pro_novinare/navstevnost_tur_cilu/08_08_11_navstevnost_2010.pdf>

Bozkovské dolomitové jeskyně

V Bozkovské oblasti byly objeveny první prostory jeskyní roku 1947 díky odstřelům v místním lomu a tak je jedna z nejnavštěvovanějších přírodních památek Česka odtajněna vlastně náhodou. Bozkovské dolomitové jeskyně jsou jediné zpřístupněné jeskyně na severu Čech a rozkládají se na rozloze 5,24 hektarů. Díky bohaté výzdobě však lákají milovníky podzemní říše z krajin mnohem vzdálenějších. Výzdobu částečně tvoří klasické krápníky, místním unikátem jsou ale především excentrické vláknité a keříčkovité krápníky. Ze stěn a stropů vystupují křemenné římsy a lišty. Krásné obrazce zde vykreslila voda okyselená okolními horninami. Jednou se podobají krajkovým ozdobám, jindy připomínají síťovou strukturu. V jeskyni se nachází se největší České podzemní jezero s plochou hladiny 320 m². Jezero je situováno ve 24 metrů dlouhém a 14 metrů vysokém Jezerním dómu. Pro svou jedinečnost byly tyto jeskyně vyhlášeny Národní přírodní památkou. V dnešní době je zpřístupněno zhruba 500 m chodeb,

celková prohlídková trasa tak činí zhruba 1 kilometr, na návštěvníky čeká trvalá, neměnná teplota 7,6 °C. Jeskyně se dělí na systém Nových a Starých jeskyní. Obě části jsou propojeny 50 m dlouhým umělým tunelem. ⁵⁸

11.3 TOP 5 nejnavštěvovanějších zábavních cílů v České republice

Tabulka č. 4 Nejnavštěvovanější zábavní cíle v ČR

Pořadí	Název	Počet návštěvníků	Kraj
1.	Aqua Palace Čestlice	805 500	Středočeský
2.	Centrum Babylon	475 600	Liberecký
3.	Svět miniatur a sklep strašidel	378 900	Moravskoslezský
4.	Bludiště na Petříně	263 000	Praha
5.	Dinopark Plzeň	211 000	Plzeňský

Zdroj: <http://www.czechtourism.cz/files/servis_pro_novinare/navstevnost_tur_cilu/08_08_11_navstevnost_2010.pdf>

Centrum Babylon Liberec

Babylon je zábavním parkem, který byl v roce 1997 otevřen jako aqvapark s tobogány a bazény. Pro velký ohlas, se kterým se setkal, se v následujících letech neustále rozšiřoval až do podoby, jak ho známe dnes. Nachází se v něm hotel, kongresové sály, nákupní centrum, zábavní park, lunapark, relaxační centra a mnoho dalšího. Dnešní centrum se rozkládá na rozloze 30 000 m². v místech, kde mnohý Liberečan pamatuje textilní továrnu Hedva.

Aqvapark

Návštěvníci aqvaparku mohou užít v různých bazénech či na skluzavkách, k dispozici jsou i čtyři tobogány, mnoho vodních tunelů ve výšce přes deset metrů nad hladinou vody v bazénech s výhledem na toboganovou halu, romantické vodní jeskyně s vodopády, divoká řeka, mořská akvária s mořskou faunou,

⁵⁸ Bozkovské dolomitové jeskyně. *Bozkovské dolomitové jeskyně* [online]. 2006 [cit. 2012-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.bozkovske-jeskyne.cz/>>

whirlpools, vodotrysky a gejzíry vodní a podvodní masáže, relaxační zóny a mnoho a mnoho dalšího.

Wellnes centrum

V roce 2007 bylo otevřeno špičkové wellnes centrum s mnoha procedurami. Návštěvníkovi nabízí například odpočinek v sauně, římské páry, ledové studny, ledové vědra, různé druhy inhalací od bylinných až po solné, nebo turecké lázně. Wellnes centrum je ideálním místem k odpočinku, například po celodenním lyžování na Ještědu.⁵⁹

iQpark

Ve stejném roce jako Wellnes centrum se otevřela nová část komplexu, zábavně naučné muzeum iQpark. Muzeum slouží i školním exkurzím jako doplněk pro výuku fyziky či matematiky zábavnou formou. Zdejší zajímavé exponáty matou lidské smysly (pokřivená zrcadla, zrcadlový labyrint), jindy zase vysvětlují principy šíření světla, či namáhají logické myšlení formou hry s puzzle, nebo s hlavolamy. Jedním z exponátů je obří bublifuk produkující velké bubliny, do nichž se člověk může zabalit, nebo si návštěvník může vyzkoušet „moderovat zpravodajství počasí“ v televizním studiu.

Labyrint

Labyrint je největším zrcadlovým bludištěm nejen u nás, ale je největším labyrintem i v celé Evropě. Expozice je rozložena ve 4 prostorách. Můžeme navštívit Klasické zrcadlové bludiště, Křišťálové bludiště se skly a zrcadly, Temný labyrint se strašidly a místní specialitu místnost s optickými klamy a křivíci zrcadly.⁶⁰

⁵⁹ Zábava. *Centrum Babylon v Liberci* [online]. 2011 [cit. 2012-02-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.centrumbabylon.cz/cs/zabava/aquapark/>>

⁶⁰ IQlandia projekt. *IQ park Liberec* [online]. 2011 [cit. 2012-02-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.iqpark.cz/cs/iqlandia/.ep/>>

12 Zahraniční hosté v hromadných ubytovacích zařízeních v Libereckém kraji podle zemí

V přehledné tabulce číslo 5 můžeme vidět, kolik turistů a z kterých zemí navštívilo a strávilo alespoň 1 noc v Libereckém kraji v roce 2008. Pomineme-li české turisty, lze říci, že nejvíce hostů přijelo do Libereckého kraje z Německa (111 305) a z Polska (22 616). Ze vzdálenějších zemí stojí za zmínku především Holanďané (19851)

Tabulka č. 5 přehled zahraničních turistů v Libereckém kraji za rok 2008

	Liberecký kraj	Liberec
Čeští a zahraniční turisté celkem	703 787	165 770
Rezidenti	503 123	112 628
Hosté celkem	200 664	53 142
Belgie	2 273	649
Bulharsko	825	110
Dánsko	6 441	1 680
Estonsko	197	85
Finsko	571	259
Francie	2 485	1 275
Chorvatsko	302	111
Irsko	381	185
Island	26	17
Itálie	1 986	1 172
Srbsko a Černá Hora	74	47
Kypr	14	11
Litva	2 364	1 346
Lotyšsko	179	75
Lucembursko	76	60
Lichtenštejnsko	24	21
Maďarsko	1 250	495
Malta	219	103
Německo	111 305	22 333
Nizozemsko	19 851	2 323
Norsko	1 228	668
Polsko	22 616	8 993
Portugalsko	213	91
Rakousko	2 412	1 253
Rumunsko	480	200
Rusko	2 599	909
Řecko	178	87
Slovensko	6 723	2 650
Slovinsko	283	139

Spoj. král. V. Brit. a Sev. Ir.	1 920	970
Španělsko	903	415
Švédsko	1 208	583
Švýcarsko	750	398
Turecko	147	81
Ukrajina	1 341	725
Ostatní evropské země	2 265	327
Kanada	216	87
USA	1 151	650
Brazílie	36	23
Ostatní již. a stř. Amerika	233	116
Čína	378	86
Izrael	279	101
Japonsko	838	614
Jižní Korea	103	38
Ostatní asijské země	820	391
Jihoafrická republika	32	18
Ostatní africké země	87	32
Austrálie	269	106
Nový Zéland	30	9
Oceánie	5	3

Zdroj: <http://www.czechtourism.cz/files/TZ/cs/17_08_09_zahranicni_turiste_cr_1_pol_2009.pdf>

13 Organizace cestovního ruchu

Pro řízení a organizaci cestovního ruchu v regionu hraje nejdůležitější roli tzv. destinační management. Jedná se o organizaci, která se zabývá organizováním akcí v určeném regionu. Destinační management spolupracuje s dodavateli služeb nezbytných pro organizování konferencí a regionálních akcí. Destinační management města Liberec spolupracuje s libereckým informačním centrem a také vedením liberecké radnice. Zajišťuje a spolupracuje při rozvoji cestovního ruchu ve městě a jeho okolí. Má-li být cestovní ruch v regionu úspěšný, je nezbytné mít do detailu rozpracované strategické plánování a management cestovního ruchu. Nejen místní obyvatelstvo, ale celý region by měl mít zájem na rozvoji města a měl by pečovat a chránit své památky a historické odkazy. V organizaci cestovního ruchu je využíváno několika souborů, technik a nástrojů k úspěšnému plánování, organizování a v neposlední řadě k úspěšné komunikaci s cílem rozvoje a udržení konkurenceschopnosti na trhu.

Jednou z nejdůležitějších řídicích technik a nástrojů je návštěvnický management, který se využívá pro účely vedení návštěvníků a k ovlivňování jejich chování. Jako další využívané soubory řízení jsou model limitů přijatelné změny a dále spektrum reakčních příležitostí, které zahrnuje místní, realizační a výběrové předpoklady rozvoje cestovního ruchu.

V každém regionu musí fungovat organizace, která bude zahajovat, řídit a uměle zasahovat do celého procesu rozvoje cestovního ruchu ve spolupráci jak se soukromníky, tak i státním sektorem a místními obyvateli. Je samozřejmostí, že je vždy třeba mít na paměti potřeby návštěvníků, ekonomické zájmy průmyslu cestovního ruchu, ochranu památek a životního prostředí a specifické prvky toho kterého regionu.

13.1 Výhody a nevýhody cestovního ruchu pro region

Cestovní ruch je pro Liberecký region bezesporu velkým přínosem. Zejména pokud se jedná o sektory, jako jsou ochrana životního prostředí, sociálně – kulturní a ekonomické oblasti. V sektoru životního prostředí jsou obzvláště důležité příjmy ze vstupného, místních poplatků a daní. Tyto příjmy napomáhají

financovat ochranu přírodních zdrojů. Pozitivní působení cestovního ruchu v sociálně-kulturní oblasti pozorujeme díky podpoře sociálního rozvoje, zvyšování životních podmínek obyvatelstva a vytváření nových pracovních míst. Do této oblasti je také směřována největší podpora na záchranu kulturních tradic, historie, řemesel a dědictví našich předků vůbec. V ekonomickém úseku se cestovní ruch projevuje především ve zlepšení platební rozvahy státu prostřednictvím příjezdového cestovního ruchu, který je díky provozování zimních, ale i letních sportů na vysoké úrovni. Z pohledu ekonomiky má jednoznačné zásluhy i ve zvyšování zaměstnanosti a podpoře rozvoje malého a středního podnikání.

Musíme mít ovšem na paměti negativní stránku věci, která se projevuje především v oblasti životního prostředí, kde při velkém množství počtu turistů dochází k nadměrnému přetěžování životního prostředí, čímž mu hrozí oslabení, teoreticky až zánik. Ovšem to pouze v případě, že by byla dlouhodobě překračována míra únosnosti. V sociální oblasti mohou nastat změny v lidské komunitě a přehodnocení dosavadních životních hodnot při kontaktu návštěvníků s obyvateli daného regionu, což může vést až ke změně lidského chování. Co se týče ekonomického úseku, zde je pochopitelně největším rizikem ekonomické krize, která se projeví na finanční stránce obchodníků a podnikatelů, jelikož se dá očekávat, že se po dobu finanční krize neuskuteční více zájezdů, či dovolených, než v letech minulých.⁶¹

13.2 Financování činností organizace cestovního ruchu

Každá organizace potřebuje ke svému běžnému provozu finance. Nejinak je tomu u organizací v cestovním ruchu. Finanční prostředky získávají většinou z více zdrojů. Základní příjmy tvoří členské příspěvky daného sdružení. Dalším zdrojem bývají obvykle výnosy z vlastní podnikatelské činnosti především pak prostřednictvím turistického informačního centra, v podobě prodeje vstupenek a suvenýrů. Nezanedbatelným zdrojem financí jsou rovněž příspěvky od krajů a obcí. Dále se jedná o lokální poplatky, které jsou stanoveny zákonem. Můžeme

⁶¹ .Cestovní ruch v regionech České republiky. *Czechtourism.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-02-25]. Dostupné z WWW: <http://www.czechtourism.cz/files/regiony/rozvoj/cestovni_ruch.pdf>

uvést třeba poplatky za prodej tabákových a alkoholických výrobků, poplatky za vlastnictví psů, z výherních automatů a jiné. Svou roli hrají i dary, které mají jasně definovaný účel – jde o tzv. granty. Důležitou roli financování organizací cestovního ruchu zde sehrávají mnohdy fondy. V tomto ohledu jsou významné fondy Evropské unie PHARE a SAPARD. O finanční podporu na jasně vymezený cíl se může žádat i na strukturálních fondech Evropské unie. Konkrétně na Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Evropské zemědělském podpůrném a záručním fondu.⁶².

⁶² Organizace cestovního ruchu. *Organizace cestovního ruchu* [online]. 2007 [cit. 2012-01-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.icpisek.cz/docs/cz/ocr.xml>>

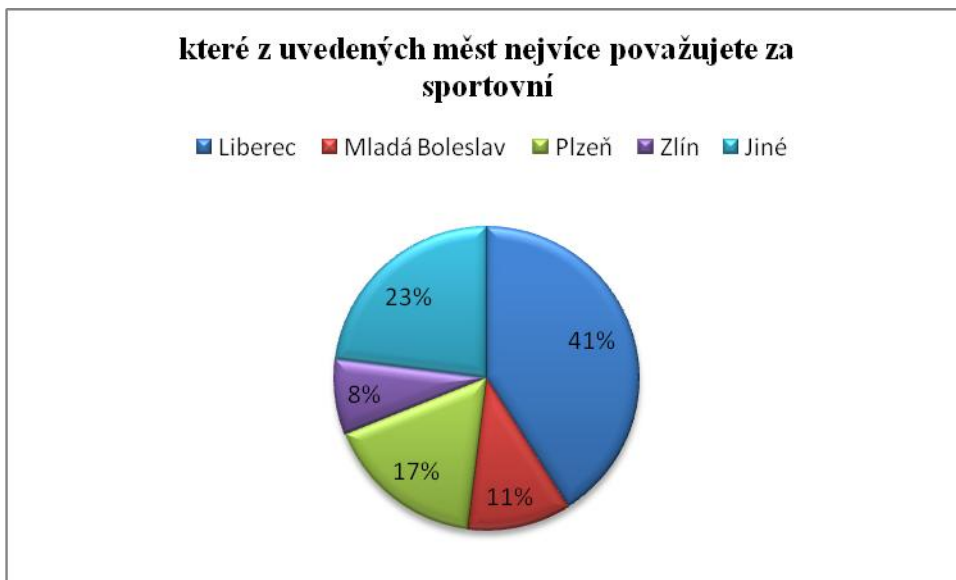
14 Dotazníkový průzkum

Cílem naší ankety bylo zjistit, jaké zážitky si respondenti, kteří námi zkoumaný region již navštívili (což bylo podmínkou k možnosti vyplnit dotazník – pozn. autora), ze své dovolené odvezli a jak na Liberecko nahlízejí. Náš dotazník vyplnilo celkem 78 respondentů. Dotazování probíhalo formou osobního sběru informací na předtištěné dotazníky na území hlavního města Prahy od 8. 2. do 28. 2. 2012

14.1 Analýza dotazníkového výzkumu

Nejsportovnější město

Z grafu č. 1 je zřejmé, že nejvíce respondentů si se sportem z nabízených měst spojí Liberec. Severočeské město zaškrtnulo ve svém dotazníku 41% respondentů, tedy 32 lidí z celkového počtu 78. Jako druhou nejčastější volbu zaškrtnuli dotazovaní „jiné“, blíže nespecifikované místa. Tuto možnost uvedlo 23% respondentů. Na třetím místě se umístilo město Plzeň se 17%, následovaná Mladou Boleslaví s 11% a jen 8% dotazovaných si se sportem spojuje Zlín.

Zdroj: na základě vyplněných dotazníků vypracoval autor.

Typický prvek pro Liberecko

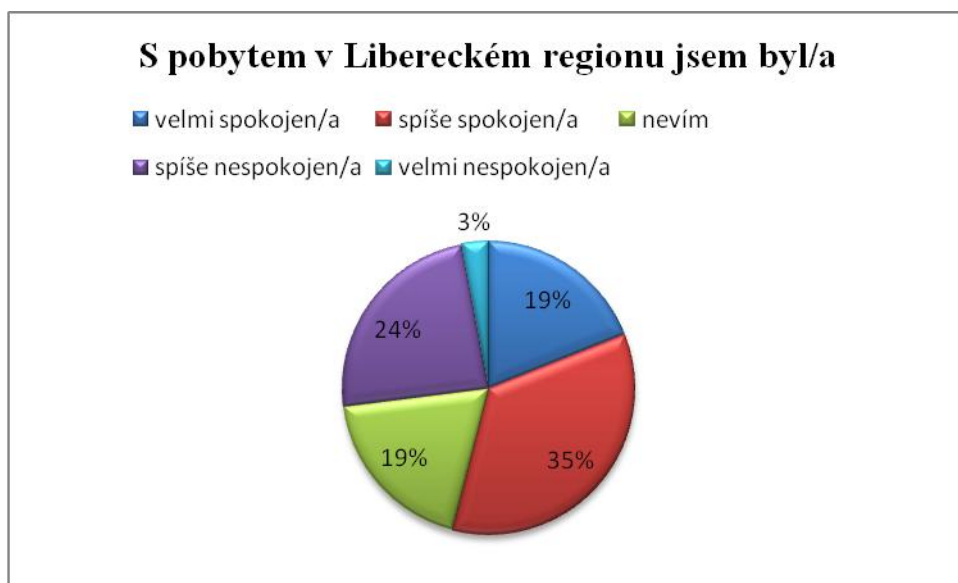
Graf č. 2 nám ukazuje, že nejvíce respondentům se z nabízeného ke slovu Liberec vybavil sport. Tuto možnost zvolilo 40% dotazovaných. Z grafu dále vyplývá, že mnoho lidí si Liberecko stále spojuje s bižuterií (31%) a nezanedbatelnou položkou jsou v myslích respondentů trhy a výstavy v Liberci (15%).

Zdroj: na základě vyplněných dotazníků vypracoval autor.

Spokojenost s pobytem na Liberecku

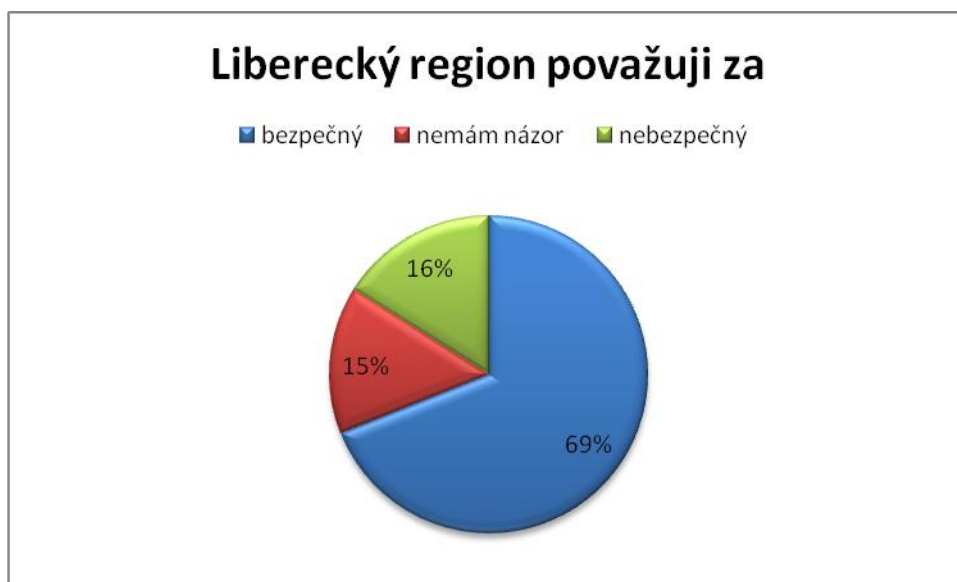
Níže uvedený graf č. 3 nám ukazuje, že převážná část byla se svým pobytem, či pobyty v Libereckém kraji spokojena. Položka velmi spokojen/a činí 19% a spíše spokojen/a 35% odpovědí. Kladné pocity z dovolené tedy převažují dohromady u 54% respondentů. Naopak kladné dojmy nepřevažují u 24% dotázaných, kteří byli spíše nespokojeni, nebo přímo velmi nespokojeni 3%.

Zdroj: na základě vyplněných dotazníků vypracoval autor.

Pocit bezpečnosti v kraji

Graf č. 4 zkoumal pocity návštěvníků regionu v ohledu bezpečnosti. Celých 69% odpovídajících se domnívá, že je v kraji bezpečno a není důvod dbát zvýšené opatrnosti. Opačného názoru je 16% respondentů.

Zdroj: na základě vyplněných dotazníků vypracoval autor.

Důvod dovolené na Liberecku

V grafu č. 5 můžeme vidět, jaké důvody převažovaly při výběru dovolené v regionu Liberec. Výsledky jsou až překvapivě vyrovnané. Významnou roli sehrálo kladné doporučení od známých a kamarádů, či vlastní zkušenosti z dřívější doby (28%). Významnou položkou jsou současně i vhodné podmínky pro sportování, které přilákaly k zimním sportům, či turistice 23%, respektive 15% respondentů.

Zdroj: na základě vyplněných dotazníků vypracoval autor.

15 Diskuze

Jak už bylo v této bakalářské práci zmíněno, Liberec a jeho okolí jsou nejen historicky nevšedním a velmi zajímavým místem s typickou architekturou a s bohatou a pestrou nabídkou pro sportovní nadšence. Stejně tak má co nabídnout turistům, kteří se řadí spíše do kategorie rekreačních. Zároveň si zde přijdou na své obdivovatelé kulturních památek, milovníci historických odkazů našich předků. Stranou zájmu nestojí ani ti, co hledají jednoduše místo k zábavě. Z naší ankety vyplynulo, že námi dotazovaní respondenti se v Libereckém kraji cítili při svých návštěvách bezpečně. Je třeba, aby zodpovědní za tuto skutečnost současný stav udrželi a nedopustili, aby se situace nevyhrotila tak, jako je tomu v sousedním kraji Ústeckém, kde například ve Varnsdorfu co chvíli situace připomíná občanskou válku. Do podobných destinací se žádný turista rád a dobrovolně nevydá a asi by nikomu nepřišlo na mysl, trávit v takových lokalitách dovolenou, ať by v dané lokalitě nacházelo sebevětší lákadlo. Zájem o Liberecký kraj je vysoce potěšitelný, ovšem přináší s sebou i zodpovědnost za životní prostředí a jeho ochranu. Vždyť to nejsme jen my, kdo si z ruchu velkoměsta chce odpočinout při procházkách po Ještědském hřebenu, přijít na jiné myšlenky v hlubokých lesích bývalého vojenského prostoru Ralsko, nebo si zalyžovat na zasněžených kopcích v okolí Bedřichova. Stejná přání budou mít jistě i další generace, co přijdou po nás, proto bychom měli mít na paměti i tuto stránku věci a to nejen při trávení dovolené na Liberecku.

Závěr

Snažil jsem se vypracovat přehlednou a přínosnou práci, která by zachytila věrný obraz Libereckého kraje ve všech důležitých otázkách, pro laiky i čtenáře znalých historie cestovního ruchu. Dnes již nemůže být o přínosu cestovního ruchu, ať už v souvislostech ekonomického přínosu pro daný region, nebo ekonomiku celého státu, předávání kulturního dědictví dalším generacím, nebo vzdělávání. To jsou rovněž důležité atributy pro perspektivu budování a vývoj odvětví, zvané jaké cestovní ruch.

V naší práci jsme se nejprve zaměřili na historii a vývoj cestovního ruchu, jeho druhy a formy. Na svém počátku totiž připomínal dnešní podobu jen velmi vzdáleně. Dále jsme se snažili popsat chronologický a jistě nevšední vývoj krajského města námi zkoumaného kraje. Velký důraz ze strany regionu je dnes kladen na sportovní stránku a z našich poznatků můžeme říct, že se nejedná jen o image. V kraji se každoročně konají světové sportovní události, takže si sportovní divák užije dosyta. A o prostoru a možnostech pro aktivní sport již toho bylo napsáno v naší práci tolik, že si každý dovede udělat obrázek sám. V práci jsme také představili hojně navštěvované a vyhledávané kulturní památky, jimž je věnována celá kapitola. Turisticky nejatraktivnější místa jsme seřadili do zvláštní kapitoly a věnovali prostor pro jejich představení a odhalení lákadel, kterými vysoké počty návštěvníků přitahují.

Celá práce je obohacena o výsledky vlastní ankety, která dle zjištěných výsledků dokládá, že Liberecko oblíbenou destinací pro trávení volných chvil skutečně je.

Naše práce by mohla být přínosnou pro všechny cestovatele se zájmem o historii, kulturu a především sport. Závěrem bych rád poděkoval všem autoritám, se kterými jsem měl možnost své snažení konzultovat a kteří mi dali mnoho užitečných rad a byli mně při práci nápomocni.

Seznam použité literatury a pramenů

Knižní zdroje:

1. Dobrovolná, V. et. al. **Ještěd a Podještědí**, vyd. S&D. 2004 80-901844-4-5
2. Drobná, D. **Cestovní ruch pro střední školy a pro veřejnost**, vyd. Fortuna Praha 2010. 978-80-7373-079-6
3. Hesková, M. et.al. **Cestovní ruch pro vyšší odborné a vysoké školy**, vyd. Fortuna Praha 2006. 80-7168-948-3
4. Jelínek, R. et. al. **Atlas Českého fotbalu**, Praha 2005. ISBN 80-903645-1-9.
5. Jetmar, M. **Cestovní ruch v příhraničních oblastech**, vyd. Vysoká škola hotelová v Praze 8 2007. 978-80-866578-65-1
6. Michalová, M. et.al. **Města a obce Libereckého kraje**, vyd. Spacium, o.p.s. 2007. 978-80-254-6346-8
7. Poche, E. et. al. **Encyklopedie českého výtvarného umění**, vyd. Academia Praha 1975.
8. Poche, E. et. al. **Umělecké památky Čech**, vyd. Academia Praha 1977
9. Ryglová, K. et. al. **Cestovní ruch**, vyd. KEY Publishing s.r.o. Ostrava 2007. 978-80-8707-44-1
10. Řeháček, M. **Liberecko, Turistický průvodce českou částí Euroregionu Nisa**, vyd. Geoprint Liberec 1998.
11. Šamánková, E. et. al. **ABC kulturních památek Československa**, vyd. Panorama Praha 1985.
12. Šternová, P. et. al. **Soupis nemovitých kulturních památek v Libereckém kraji: okres Liberec**, vyd. Národní památkový ústav územní odborné pracoviště v Liberci 2010. 978-80-903934-2-4
13. Štemberk, J. **Fenomén cestovního ruchu**, vyd. Nová tiskárna Pelhřimov 2009. 80-901866-4-5

Elektronické zdroje:

14. www.bozkovskojeskyne.cz
15. www.businessinfo.cz
16. www.centrumbabylon.cz
17. www.czech-ski.com
18. www.czechtourism.cz
19. www.diamantexpo.cz
20. www.fcliberec.cz
21. www.harrachov-info.cz
22. www.hrady-dejiny.cz
23. www.hrady-zamky.cz
24. www.icpisek.cz
25. www.iqpark.cz
26. www.infolbc.cz
27. www.jested.cz
28. www.jizerskamagistrala.cz
29. www.jiz50.cz
30. www.kvkli.cz
31. www.laznekundratice.cz
32. www.lazne-libverda.cz
33. www.liberecky-kraj.cz
34. www.muzeumlbc.cz
35. www.muzeumcp.cz
36. www.risy.cz
37. www.skiareal-rokytnice.cz
38. www.sportparkliberec.cz
39. www.trosky.cz
40. www.vkdukla.cz
41. www.zooliberec.cz

Rozhovory:

1. Šebelová, J., zástupkyně ředitele VK Liberec, ze dne 20.02.2012
2. Vajnerová, L., statutární zástupkyně hejtmana, resort kultury, památkové péče a cestovního ruchu, ze dne 22.02.2012

Katalogizační popis:

Jméno autora: Lukáš Modr

Obor: Evropská hospodářskoprávní studia

Forma studia: prezenční

Název práce: Historie a vývoj cestovního ruchu v Liberci a jeho okolí

Rok: 2012

Počet stran bez příloh: 76

Počet titulů české literatury a pramenů: 13

Počet internetových zdrojů: 28

Vedoucí práce: JUDr. PhDr. René Petráš, Ph.D.